

Hayvan hakları

Hayvan hakları günümüzde insanlık için önemli bir etik mesele haline gelmiştir. Bu dosyada hayvan hakları konusunu derinlemesine ele alırken, Türkiye'deki yasal düzenlemeleri ve toplumsal algıyı inceleyeceğiz. Ayrıca hayvanların yaşam koşullarının iyileştirilmesi için neler yapılabileceğine dair önerilere de yer vereceğiz.

Hekim Sözü

SAYI
28
TEMMUZ
EYLÜL
2024

Yaz boyunca hastanelerde hekimlerle buluştuk

Hastane ziyaretlerimiz yaz ayları boyunca hız kesmeden devam etti. Yönetim Kurulu üyelerimiz hastaneleri dolaşarak hekimlerin ve sağlık çalışanlarının sorunlarını, taleplerini, beklentilerini, görüş ve önerilerini dinledi. Başhekimlerle yaptığımız görüşmelerde de dile getirilen sorunların çözümüne ilişkin fikir alışverişinde bulunuldu. Ziyaretlerde ayrıca İstanbul Tabip Odası'nın yeni dönemdeki faaliyetleri hakkında bilgi verildi.

SF:12

Bakırköy Belediye Başkanı
Doç. Dr. Ayşegül Ovaloğlu
ile röportaj

Ciddi ve Yakın Tehlike

Marmara - İstanbul Depremi

Dr. Hasan Oğan

Depreme bağılı afet yönetimi neoliberalizm etkisindeki piyasacı anlayışa terk edilemeyecek kadar önemlidir. Toplum ve bireyler depreme bağılı afet yönetiminin tüm aşamalarında üzerlerine düşen sorumluluktan ve görevlerden kaçınmamalıdır. Toplum depremin zararlarını en aza indirmek yönünde örgütlenmeli ve demokratik mücadelede yerini almalıdır.

Yaz aylarını, ağustos böcekleri gibi değil karıncalar gibi geçirdik

İstanbul Tabip Odası, büyük bir mücadele birikimine sahip bir meslek örgütü. Yalnızca kısa vadeli olarak değil, orta ve uzun vadeli olarak da hekimlik mesleği ve halk sağlığı açısından sıkıntılar yaratabilecek sorunları ön görüp geleceğe dair planlama yapabilme kabiliyeti değil midir bir mücadele örgütü birikiminin olduğunun göstergesi.

Hekimlerin artan iş yükü, günden güne daha fazla çalışıp daha az ücret almaları, vergi dilimlerine kurban giden ücretleri, özel sektörde her geçen gün emeklerinin ucuzlatılma girişimleri, sağlıkta şiddet; sağlık sisteminde randevu krizi, SGK geri ödemelerinde sorunlar, ilaç-katkı paylarında artış vb. pek çok sorununuz mevcut. Ama tüm bu sorunların temelinde “Sağlıkta Dönüşüm” adıyla uygulanan; sağlığı özelleştirmeyi, hekimleri ve hekim olmayanları güvencesizleştirmeyi ve ucuz işgücü hâline getirmeyi amaçlayan politikalar var.

Sağlık alanında yaşanan ve yaşanacak gelişmeleri, ekonomik ve siyasal alanda yaşanacak gelişmelerden azade tutamayız. Hepsini bir bütünün parçası. Buradan hareketle önümüzdeki dönemde Türkiye’de Orta Vadeli Program (OVP) adıyla iktidarın, emekçilerin haklarını gasp etmek için uygulamaya koyacağı ekonomik programın, sağlık alanını da güçlü bir biçimde etkilemesi kaçınılmazdır. İşte İstanbul Tabip Odası olarak OVP’nin önümüzdeki dönemde sağlığa yönelecek saldırılarına karşı önlemimizi yaz aylarından almaya başladık.

İstanbul Tabip Odası’nın işleyişinde komisyonlarının büyük önemi var. Komisyonlarımız, üyelerimize öncesinden çağrı yaparak, toplantılara davet ediyor ve yeni dönem komisyon yürütme-leri seçiliyor. Günlük sağlık alanında yaşananları

kamuoyunun gündemine taşıyan pek çok basın toplantısını da bu dönemde gerçekleştirdik. Meslektaşlarımızın etkinliklerimizi kolayca takip etmesi için aylık bültenimizi çıkarmaya devam ediyoruz.

İstanbul Tabip Odası’nda Genel Kurulu’muzdan sonraki en yetkili merci Temsilciler Kurulu (TK)’dur. İstanbul Tabip Odası iş yeri temsilcileri, iş yerlerinde İstanbul Tabip Odası’na üye olmayan hekimlerin de oyları ile seçilmekte. Her ayın ilk salı günü yapılan toplantıda bir araya gelerek iş yerlerindeki sorunları TK’ya taşıyorlar, İstanbul Tabip Odası’nın gündemlerini de iş yerlerine iletiyorlar.

İstanbul Tabip Odası olarak yaz aylarında yaptığımız en önemli faaliyetlerimizden biri de temsilci seçimlerini organize etmek oldu. Olabildiğince fazla iş yerini gezerek temsilci seçimlerimizi yapacak şekilde planladık. İş yerlerinde İstanbul Tabip Odası’nın sesi ne kadar fazla duyulursa hekimlerin örgütlü şekilde birlikte hareket kabiliyeti artacak, özlük haklarımıza ve çalışma şartlarımıza yönelecek girişimlere karşı kendimizi yalnız hissetmeyeceğiz. Elbette bu ilişki karşılıklı. İstanbul Tabip Odası da işyerlerinden aldığı destekle daha güçlü bir meslek odası hâline gelecek.

Biz yaz aylarını, ağustos böcekleri gibi heybemizdeki hazırdan yiyerek geçirmedik. Kışın zorlu günleri için karıncalar gibi heybemizi daha fazla doldurmak için çalıştık. İstanbul Tabip Odası’nın birikimi, meslektaşlarımızın oda işleyişine katılımı ile birleşince aşamayacağımız sorun olmayacaktır.

Hekim Sözü’nün yeni sayısı için keyifli okumalar dileriz.

Hekim Sözü

Üç ayda bir yayınlanır.
Yıl:6 • Sayı: 28 • Temmuz-Eylül 2024

İstanbul Tabip Odası'nın
bilimsel, kültürel, aktüel yayın organıdır.

İstanbul Tabip Odası
Yönetim Kurulu Adına İmtiyaz Sahibi:
Dr. Ertuğrul Oruç

Sorumlu Müdür:
Dr. Yasemin Demirci

Sayı Editörü:
Haydar Can Dokuyan

Yayın Kurulu:
Dr. Ali Çerkezoğlu
Dr. Yasemin Demirci
Dr. Süheyla Ekemen
Dr. Ekim Nehir
Dr. Ertuğrul Oruç
Dr. Okan Toygar
Dr. Haydar Can Dokuyan

Basın Bürosu:
Adnan Payaslı

Sayfa Tasarımı:
Alaattin Timur

İletişim Adresi:
Türkocağı Cd. No: 9, 34440
Cağaloğlu, İstanbul
Tel: 0212 514 02 92
Faks: 0212 513 37 36

E-posta:
hekimsozu@istabip.org.tr

Web:
www.istabip.org.tr

Basım Yeri:
MN BASIM VE REKLAMCILIK SAN.
DIŞ. TIC. LTD. ŞTİ.
Maltepe Mahallesi Litros Yolu Sokak
2. Matbaacılar Sitesi No:2/4, Dükkan No: 1NC3
Zeytinburnu-İstanbul
0212 481 17 19
www.mnbasim.com

İmzalı yazıların düşünsel sorumluluğu
yazarına aittir.

Bu dergideki ilan ve reklamlardaki sözü edilen
ürün ve hizmetlerin etkinliği veya niteliği İstanbul
Tabip Odası'nın garantisi altında değildir.

Hekim Sözü dergisi talep halinde
okurlarımızın posta adresine karşı ödemeli
kargo ile gönderilmektedir.
Talepleriniz için:
0212 514 02 92
numaralı telefondan iletişim kurabilirsiniz.

Yayın Kurulu'ndan...

Karanlık günlerden geçiyoruz. Bugün bir Narin çocuğa üzülmüyoruz, bir diğer gün bir hayvanın vahşice katledilmesine, bir başka gün bir diğer kadın cinayetine... Cehaletin ve kötülüğün her geçen gün sıradanlaştığı, kanıksandığı ve giderek yoğunlaştığı bir yerde yaşıyoruz. Öyle olmasa her yeni gelen gün bizi daha da dehşete düşürür müydü? Böyle bir ortamda sağlıklı kalmak mümkün mü? Hastalıklı bir toplumda sağlıklı yaşanabilir mi? Birbirine karşı asgari nezaketten uzaklaşmış, herkesin birbirini kazıklamaya çalıştığı, kimsenin kimseye güvenmediği bir toplum. Cehaletin, kolay para kazanmanın, gösterişin, makam ve yetki sahibi güçlü tanıdıklara sahip olmanın, başkalarının hakkını yiyen kestirme yolların takdir topladığı oysa naif olmanın, dürüst olmanın, başkasının hakkını yememek için çabalamanın 'enayilik', 'zayıflık' olarak görüldüğü bir toplumda yaşarken sağlıklı kalınabilir mi? Aslında her gün parça parça, kısım kısım ölüyoruz.

Ülkemizde işler böyle iken geri kalan dünya da bizden geri kalır değil. Filistin'de hastanelerin bombalandığı, sivillerin katledildiği soykırıma varan kirli bir savaş ve tüm egemen devletlerin üç maymunu oynadığı bir insanlık dramı mevcut. "Elimde olsa tüm dünya okullarına 'insanın insanı sömürmemesi' diye bir ders koyardım" demiş köy enstitülerinin mimarı İsmail Hakkı TONGUÇ. Oysa sömürünün zirve yaptığı bugünleri görse, ne derdi acaba kendisi.

Tam da böyle bir tablonun içinde Hekim Sözü'nün yeni sayısını çıkarıyoruz. Biz yaptığı iş gereği hekimlerin, her koşulda yaşamı savunan, umutlu ve direyetli insanlar olması gerektiğini düşünüyoruz. Bir yandan bizler de bu şiddet ve nefret sarmalından payımıza düşeni alıyoruz. Yine de görüyoruz ki tüm olumsuz koşullara rağmen hekimler yaşamı, iyiliği savunuyor ve savunmaya devam edecek.

Dergimizin yeni formatında artık odamızdan haberler yer almıyor. Ancak İstanbul Tabip Odası faaliyetleri ve sağlık ortamı ile ilgili haberleri takip etmenin önemli olduğunu düşünüyor, sizleri sitemizi düzenli ziyaret etmeye davet ediyoruz. Bu sayıda son zamanlarda gündem olan 'Hayvan Katliamı Yasası' nı dosya konusu olarak seçtik. Dosyada Yaşatacağız Platformu üyesi Ozan YETİŞ bir aktivist olarak 'katliam yasasının' getirdiklerini ve eylemlilik sürecini anlattı. Dr. Seda Selin TAŞ hayatımızın her alanında yer alan hayvan sömürüsünü merkezine alarak içten ve duygusal bir yazı kaleme aldı. Yaşam için Yasa İnisiyatifinden Doç. Dr. Cansu Özge ÖZMEN süreci yasal içeriği ve bilimsel yönden bizler için anlattı. Dr. Burcu Rahşan ERİM de hayvan katliamı yasasını kötülüğün sıradanlığı ile tarihsel örnekler üzerinden anlattı. Röportaj kısmında da Bakırköy Belediye Başkanı meslektaşımız Doç. Dr. Ayşegül OVALIOĞLU ile yasayı ve Bakırköy Belediyesi'nin hayvanlar için yaptığı çalışmaları konuştuk.

Zengin bir içerik sunan bu sayımızda Dr. Mustafa SÜLKÜ, 31 Mayıs'ta kaybettığımız TTB tarihinde büyük ve önemli bir yeri olan Dr. Erdal ATABEK'i anlattı. Türkiye'de ilerici mücadelenin önemli neferlerinden biri olan cumhuriyet aydını Dr. Erdal ATABEK'i anarken 1964'ten 12 Eylül sonrası döneme kadar hekim özlük hakları ve halk sağlığı mücadelesini okuyor olacaksınız. Kendisinin TTB'nin emekten yana bir demokratik kitle örgütü olmasında payı büyüktür. Kitap bölümünde; Dr. Süheyla Ekemen, Luis Prats Martinez'in 'Sahibini Bekleyen Köpek: Hachiko' romanını anlattı. Film bölümünde; Dr. Ekim Nehir, Martin Scorsese'nin batının su yüzüne çıkmamış tarihini inceliye işleyen filmi 'Dolunay Katilleri' yer alıyor. Tiyatro bölümümüzde; Dr. Cemile ÖZDEMİR, 'Zengin Mutfağı' nı sizlere tanıtıyor. Gezi-Kültür-Fotoğraf bölümünde ise sevgili Dr. Süleyman ÇAM. Sağlık gündem köşesinde ise Dr. Benan KOYUNCU acil servisler üzerinden yürüten sağlık sistemini bizler için değerlendirdi.

Keyifli okumalar.

04

GÜNCEL

İYİ HEKİMLİK BU SİSTEMDE HAYAL MI?

06

GÜNDEM

GELENEKTEN GELECEĞE DR. ERDAL ATABEK

10

DOSYA

HAYVAN HAKLARI

12

DOSYA

ÇÖZÜM UYUTMA DEĞİL KISIRLAŞTIRMA

16

DOSYA

YAŞAMIN YANINDA VE YAŞATMAK İÇİN VARIZ

18

DOSYA

ONLAR ÖLDÜRMEK İSTİYOR BİZ ÖZGÜR YAŞATACAĞIZ!

20

DOSYA

İŞLEDİKLERİ 'KABAHAT' BİR GÜN GELİR SUÇ OLUR MU?

23

DOSYA

BENİM BÜYÜK DOSTUMA...

26

DOSYA

HAYVANA ŞİDDET YASASI

28

KADIN

"KUTSAL AİLE" NİN FEDA ETTİKLERİ

30

SAĞLIK POLİTİKALARI

TABİP ODASI NEDEN SİYASETLE İLGİLENİYOR?

32

HUKUK

SAĞLIK BAKANLIĞI EK ÖDEME YÖNETMELİĞİ TÜM HUKUKA AYKIRILIKLARIYLA YENİDEN YÜRÜRLÜKTE

35

ETİK

ORGAN AKTARIMLARINA İLİŞKİN ETİK BİLDİRGE

36

ÖYKÜ

SALINCAK

46

KÜLTÜR-SANAT

SİZİN İÇİN SEÇTİĞİMİZ ETKİNLİKLER

48

ETKİNLİK TAKVİMİ

İSTANBUL TABİP ODASI ETKİNLİKLERİ

GEZİ | KÜLTÜR | FOTOĞRAF

38

**Frig Krallığı Vadisinde
Bilge Bir Dost****SİNEMA**

40

Dolunay Katilleri**TİYATRO**

42

Zengin Mutfağı**KİTAP**

44

Hachiko

İyi hekimlik bu sistemde hayal mi?

Benan Koyuncu*

“

Sağlıksız bir ortamda sağlık hizmeti veremeyeceğimiz gibi, bu duruma karşı etkili bir mücadele yürütmek de iyi hekimlik adına son derece değerli. Bu anlamda TTB'nin ve tabip odalarının yıllardan beri verdiği mücadelenin içinde olmak, bu mücadeleyi büyütmek mesleğimizin geleceği için hayati bir önem taşıyor.

”

Geçtiğimiz günlerde Eskişehir'de, bir hasta yakını, oğlu için usulsüz rapor isteği, görevli hekim tarafından uygun bulun-

* Dr., TTB Merkez Delegesi

madığı için o anda Aile Sağlık Merkezi'nde çalışan hekim ve hemşirelere saldırdı. Bu olay artan şiddet olguları içinde artık alışlagelmiş olsa da sosyal medyada hekimler arasında bir tartışmanın başlamasına neden oldu. Bir

hekim arkadaşımız bu olay üzerine; artık etik değerleri umursamayacağını, mesleğini yaparken can güvenliğinin olmadığını, yeni sağlık bakanının göreve başladığında ilk cümlesinin 'hasta memnuniyeti' olduğunu, bu

nedenle hastalar ne istiyorlarsa (rapor, antibiyotik vb.) yapacağını ve bilimsel bilgilere saygı gösterse de uygulama-yacağını dile getirdi. Bu konu hekimlerin bir kısmının tepkisini çekti. Yanlış hekimlik uygulamaları yüzünden hastaların usulsüz isteklerinin arttığını belirtip, doktor arkadaşımızın bu yaklaşımı eleştirildi. Meslektaşlarımızın bir kısmı ise bu yaklaşıma hak verip, böyle bir şiddet ve hukuksuzluk ortamında yolunda gitmeyen şeyleri düzelterek kişilerin hekimler olmadığını ve bundan dolayı da bu yaklaşımın doğru olduğunu ifade ettiler.

Sağlıkta şiddetin yıllar içinde artan ve can güvenliğini tehdit eden bir olgu olmanın yanında, artık iyi hekimlik değerlerine de zarar verdiği su götürmez bir gerçektir. 2023 yılında medyaya yansıyan 457 sağlık çalışanına şiddet olayı tespit edilmişken; 2022 yılında toplam 249 ve 2021 yılında ise 190 şiddet olayı resmi kayıtlara geçmiştir. Net vaka ve beyaz kod sayılarını, TTB'nin sayısız başvurusuna

rağmen Sağlık Bakanlığı açıklamadığı için bilemiyoruz. Ama çalıştığımız, yaşadığımız ortamda şiddetin varlığını günden güne daha çok hissettiğimiz, nefes bile alamadığımız hepimizin bildiği somut bir gerçektir.

2018 yılında Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sağlık Yönetimi Anabilim Dalı'nda hekimler arasında defansif tıp uygulamalarının nedenlerine yönelik bir araştırma yapıldı; şikâyet edilme, malpraktis davaları, şiddet, medya, hastaların eğitim düzeyinin düşük olması, iletişimsizlik, hastaların hekimlere olan tavırları, mesleki deneyimin az olması, hasta yoğunluğu gibi sebepler sıralanmıştır.

Şiddet fiziksel şiddete dönüşmedikçe görünür olmadığı gibi sayısal verilerin içinde de yer edinmiyor maalesef. Bu konuda yapılan çalışmalar üzerinden daha ayrıntılı sayısal verilere ulaşabiliyoruz. Pınar ve ark. (2015) tarafından Türkiye genelinde 12.944 sağlık çalışanı (tabakalı bir örneklem ile Uluslararası Çalışma Örgütü, Uluslararası Hemşireler Konseyi, Dünya Sağlık Örgütü ve Uluslararası Kamu Hizmetleri anketlerinin kullanıldığı çalışma.) şiddete yönelik bir araştırma ile incelenmiş. Tabii bu konuda yapılan çalışmalar üzerinden daha ayrıntılı sayısal verilere ulaşabiliyoruz. Bu çalışmaya göre Türkiye genelinde son 12 ay içinde işyerinde şiddete maruz kalan sağlık çalışanlarının oranı %44,7'dir. Şiddet türleri arasında ise fiziksel %6,8 sözel %43,2 mobbing (zorbalık) %2,4 ve cinsel taciz %1 olarak tespit edilmiştir.

Şiddet sadece tükenmişliğe, fiziksel sağlığın yitirilmesine neden olmuyor. Aynı zamanda mesleğimizi yapmamızı da olumsuz etkiliyor. Özellikle toplumsal sağlık bilincinin tüketim kültüründen etkilenmesi hastaların nitelikli sağlık hizmeti yerine, hızlı ve niteliksiz, tetkike ve ilaca dayalı hizmet almayı kabul eder oldular. Yapılan araştırmalarda, genç hekimlerin daha çok psikolojik şiddete uğradıkları gözlemleniyor. Bu durum son yıllarda, genç hekimlerin artarak yoğunlaşan bir şekilde ülke dışına göçüne ve bu ülkede hekimlik yapma umutlarının azalmasına neden oluyor. Aynı zamanda bu durum genç hekimlerin

tıbbi yaklaşımlarının farklılaşmasına, tetkik ve tedaviye daha çok yönelmesine neden oluyor.

Her ne kadar eski bakan Fahrettin Koca, eliyle yaptığı para işareti ile durumu maddiyata indirgese de, genç hekimler bu ülkede iyi hekimlik değerlerini uygulayarak mesleklerini yapamıyorlar. Yapanlar can güvenliğinden endişe ediyor ve kendilerini yel değirmenlerine karşı savaşan Don Kişot gibi hissediyorlar. Durum böyle olmasa sayıları artık her yıl 2000'i aşan hekim yurt dışına göç eder miydi?

Polikliniklerde 5 dakikada, acil servislerde ise 1 dakikanın bile altında sürelerde hasta değerlendirirken, bir yandan da malpraktis yasası stresi altında çalışıyoruz.

Yazının başına tekrar gelecek olursak, hekimler olarak doğrularımız aynı olsa da uygulamalarımızın farklılaşmaya başladığını gözlemliyoruz. Tıpta Uzmanlık Sınavı (TUS) sonuçlarından, tercih edilen branşların yıllar içindeki değişiminden, cerrahi ve pediatri gibi ana branşların artık tercih edilmediğinden endişe duyduğumuzu sürekli dile getiriyoruz. Var olan sistemden kaynaklı "zorlar" ile mücadele etmeden sadece "iyi hekimlik" yapma konusunda diretme çok değerli olsa da kimi zaman yazının başındaki doktor arkadaşlarımızın yaşadığı çelişkiyi hepimiz yaşıyoruz. Aynı Takva filmindeki Erkan Can'ın hayat verdiği Muharrem karakteri gibi. İyi insan olmak için inançlı olan ama içinde olduğu cemaatin yanlış ilişkilerinin ortasında değişen, farklılaşan ve filmin sonunda çelişkiye düşen karakter gibi. Filmden aklımıza kalan Muharrem'in "Sadece iyi bir insan olmak istedim." serzenişiydi. Bu serzenişisi hepimiz, çalıştığımız kaos ortamında, "Sadece iyi bir hekim olmak istedim." diyerek hissediyoruz. Sağlıksız bir ortamda sağlık hizmeti veremeyeceğimizi biliyoruz. Bu duruma karşı etkili bir mücadele de iyi hekimlik yapmak adına son derece değerli. Bu anlamda TTB'nin ve tabip odalarının yıllardan beri verdiği mücadeleden içinde olmak, bu mücadeleyi büyütmek mesleğimizin geleceği için hayati bir önem taşıyor.

Gelenekten geleceğe Dr. Erdal Atabek

Mustafa Sülkü*

“

Meslek örgütümüzün tarihsel sürecinde önemli kilometre taşlarından biridir Dr. Erdal Atabek. Türk Tabipleri Birliği'nin (TTB) kuruluş tarihi olan 1953 yılından 1964 yılına kadar TTB ve tabip odalarının yönetimleri daha çok bakanlık ve sağlık müdürlüğü bürokratları ile üniversitelerdeki akademisyenlerden oluşmaktaydı.

”

Türk Tabipleri Birliği'nin (TTB) kuruluş tarihi olan 1953 yılından 1964 yılına kadar TTB ve tabip odalarının yönetimleri daha çok bakanlık ve sağlık müdürlüğü bürokratları ile üniversitelerdeki akademisyenlerden oluşmaktaydı. 1964 yılındaki 12. Genel Kurul'da Dr. Erdal Atabek ve arkadaşlarının değerlendirme ve eleştirileri dönemin TTB yöneticilerinden şu yanıtı alır: “*Madem böyle değerlendirmeleriniz var o zaman buyurun yönetimde yer alın ve bunları düzeltmek için çalışın.*” TTB yöneticilerinin bu cevabı üzerine Dr. Erdal Atabek, Merkez Konseyi'ne (MK) aday

gösterilir ve 1964 seçimlerinde TTB MK'ya seçilir. Sonraki dönemlerde de hep yönetimdedir Dr. Erdal Atabek. 1966 yılındaki Genel Kurul'dan sonra TTB MK Başkanlığına seçilir ve 12 Eylül darbesiyle TTB'nin kapatılma sürecine kadar da bu görevini 14 yıl süreyle yürütür. *İdare heyetinin müddeti iki yıldır. İki devre üst üste seçilen azalar, aradan bir devre geçmedikçe yeniden seçilemezler.* 6023 sayılı TTB yasasının değiştirildiği tarihe kadar bu denli uzun süre başkanlık görevi yapan başka bir hekim olmamıştır.

TTB tarihinde önemli bir role sahiptir Dr. Erdal Atabek. 1990 yılında başlayan ve günümüze kadar devam eden TTB çizgisinin kurucularındandır. Bu

nedenle meslek örgütünün günümüze kadar sürdürülen toplumcu hekim geleneği sayesinde tabip odaları ve TTB seçimlerinde “*BİZ GELENEĞİZ BİZ GELECEĞİZ*” şiarını görmekteyiz. Erdal Atabek ve arkadaşları ile başlayan, 12 Eylül darbesinin ardından Nusret Fişek ve arkadaşları ile devam eden, Selim Ölçer, Füsün Sayek, Özen Aşut, Gençay Gürsoy, Özdemir Aktan, Eriş Bilaloğlu, Sinan Adıyaman, Raşit Tükel, Şebnem Korur Fincancı, Alpaz Azap ve arkadaşları ile günümüze ulaştırılan bir TTB geleneğinin başlatıcısıdır Dr. Erdal Atabek. Bu geleneğin temel dayanakları olan 1965'teki 14. Büyük Kongre Delegeleri, *bakanlığın Türk hekiminin karşısında daima kale*

* Dr., Pratisyen Hekim

gibi durduğundan yakınmışlardır, hekimlerin dertlerinin çok olmasına karşın Sağlık Bakanlığının ilgisiz olduğunu söyleyerek.

Dr. Erdal Atabek, 1966 Genel Kurul konuşmasını, *TTB'nin son yıllarda gerçekleri daha iyi değerlendirdiğini; ancak bekimlik gerçeği ile memleket gerçeklerini birlikte değerlendirerek başarıya ulaşılacağını, hekim özlük hakları ve bunun yanı sıra halk sağlığının tam sağlanmasına çalışacaklarını* söyleyerek başlatmış, sonraki yıllarda idam cezasının kaldırılması, barış içinde bir dünyada yaşama talebi, herkese eşit, ücretsiz, ulaşılabilir sağlık hizmeti ile sürdürmüştür. Sağlıkta ticaretin ölüm demek olduğu, "sağlıktan tasarrufun ölüm, özgürlüklerden tasarrufun esaret getireceği" (Dr. Mahmut Ortakaya tarafından 1990'lı yıllardaki TTB kongrelerinde söylenmiştir.) ve savaşın bir halk sağlığı sorunu olduğu gerçeği, tüm toplumların ana dilinde sağlık hizmeti alması gerektiği ile günümüze ulaştırılmıştır.

Dr. Erdal Atabek TTB'de çalışmaya başladığı andan itibaren meslek örgütümüzün toplumda saygın bir yerinin olması için çalışmıştır. TTB'nin sağlık hizmetlerinin planlanmasında ve yürütülmesinde, tıp eğitiminin tüm süreçlerinde, toplumun sağlık bilincinin gelişimine katkıda rol ve sorumluluk alması gerektiğini vurgulamıştır. TTB ve tabip odalarının olanaklarını bu doğrultuda kullanmaları gerektiğini belirtmiştir.

Hekimlerin özlük haklarının (ücretlerinden atanmalarına kadar) yılmaz takipçisi olmuş cumhurbaşkanları, başbakanlar, bakanlar, müsteşarlar TTB MK'nin söylemlerini dikkate almak zorunda kalmışlardır. Bazen hekimlerden tepki görse-ler de başta sağlık bakanları olmak üzere birçok yönetici TTB MK Genel Kurullarına katılarak burada TTB MK eleştirilerine olan yaklaşımlarını açıklamak gereği duymuşlardır.

Dr. Erdal Atabek örgütlü

çalışmanın önemini bilen ve buna değer veren bir hekimdir. 1965 yılında başkanı olduğu SSK Hekim ve Eczacıları Sendikası Başkanlığından TTB Başkanlığına kadar birçok sendika çalışmasına aktif olarak katılmıştır. Bu çalışmaları birlikte yürüttüğü arkadaşlarının katkılarını unutmamış, onları hiç yalnız bırakmamıştır.

Dr. Erdal Atabek'i en güzel tanımlayacak özelliklerini hekimlere, topluma ve sağlık otoritelerine yönelik çeşitli dönemlerde yaptığı konuşmalarında ve yazılarında görüyoruz.

14 Mart 1979 tarihindeki konuşmasından:

"Gerçekçi olan, bilim ve gerçekleri arayan, gerçekleri gören hekim yarınları rastgele değil dünün ve bugünün ışığında görecektir..."

Tıp biliminin gelişmesi özünde bir özgürlük savaşımıdır. Yüzyıllar boyunca dar görüşlerin önyargıların, tutuculuğun ve gericiliğin çemberleri içinde sıkıştırılmak istenen tıp bilimi özgürlük savaşçısı olan bilginlerin, hekimlerin elleriyle bu çemberi kırmıştır..."

İnsanın doğayla savaşımı yerine kendisiyle savaştıran fabrikalar, tarlalar,

evler yerine silahlar yapmaya zorlayan, milyonlarca çocuğu açlıktan ölüme mahkûm eden, milyonlarca insanı yersiz yurtsuz bırakan bu sömürü düzeninin uluslararası ve ulusal boyuttaki sonuçlarıdır."

Aradan sanki 45 yıl geçmemiş de bugün yaşadıklarımızdan bahsediyor gibi Dr. Erdal Atabek. Bununla yetinmiyor çözüm yolunu da gösteriyor:

"Tıp bilimi gelişmek için nasıl dar görüşlerle, önyargılarla, tutuculuk ve gericilikle savaştıysa bizler de can güvenliğimiz için, demokrasimiz için, savaşım vermek zorundayız. Bu savaşımın gücü kitlelerdir. İşçiler, emekçiler, özgürlükten yana, demokrasiden yana tüm güçler ülkemizin içine sürüklenmek istediği karanlık ortama, faşizme karşı hep birlikte savaşım veriyoruz. Bu savaşım sürdüreceğiz... Egemen çevreler özgürlükten yana, demokrasiden yana, halktan yana güçlerin karşısında başarıya ulaşamayacaktır," diyerek yaşamı boyunca her türlü baskıya rağmen yılmadan, bu değerler için mücadele etmekten vazgeçmiyor. Bunun bir sınıf mücadelesi olduğunu vurgulayarak, gelecek kuşakların bir tutam yeşillığe, bir avuç deniz kıyısına

ulaşamama tehlikesini dile getirerek 45 yıl önceden bugünleri görüyor ve uyarıyor.

Erdal Atabek, çalışanların sağlığına TTB olarak önem verilmesi gerektiğinin bilincindedir. 1980 sonrası TTB'nin işçi sağlığı ve işyeri hekimliği alanında yürüttüğü başarılı çalışmaların tohumlarının atılmasına öncülük eden bir kuşağın temsilcisidir. 18-20 Mayıs 1979 yılında düzenlenen 1. Ulusal İşçi Sağlığı Kongresi'nde;

"Hepimizin içinde bulunduğu toplumuz eskimiş, adaletsiz, geride kalmış sosyo-ekonomik yapısının yerine toplumsal adalete, ileriye yönelik değişme çalkantılarını yaşamaktadır. Bu günler sıkıntılarla birlikte aydınlık günleri de taşımaktadır. Bize düşen görev bu gelişmede içinde bulunduğumuz sosyal katmanlarla, işçi sınıfıyla, emekçilerle birlikte demokratik, özgür ve can güvenliği olan herkesin bedensel, ruhsal, toplumsal iyilik durumunda yaşayacağı yarınların Türkiye'sini oluşturmak, bunun için çalışmaktır..."

İşçi sağlığı hizmetini incelediğimiz zaman hizmetin hasta olduğu sonucuna varıyoruz... Bu hastalık bugün başlamış değildir... İşçi sağlığına özel de değildir... İşçi sağlığını sadece tedavi etmek belirtisiyle ortaya çıkan hastalığın kökü tarihin geçmişinde yatmaktadır. Toplumların sanayileşmesiyle birlikte işçi sağlığı da önem kazanmıştır. Ancak bu önem işçinin sağlığına gerekli yaklaşımla değil yapılan işin aksamamasıyla ortaya çıkmıştır. Ön plandaki konu (amaç olan insan) olmamış, (üretimin sürekliliğini yitirmesi) olmuştur," sözleriyle yetkililere, topluma, sendikalara bugünkü kadar yaygın olmasa da işyeri hekimlerine (fabrika doktorları) bir mesaj iletmektedir.

Özelikle hekimlerin çalışma koşullarını yakından takip ederek çözüm önerilerini Sağlık Bakanlığına her fırsatta iletmekten geri durmamıştır. Bu nedenle 1978 yılında hekimlerin "Tam süre (gün)" çalışmaları ile ilgili yasal düzenlemeler yapılırken dönemin Sağlık Bakanı Mete Tan 10 Ocak 1978 günü TTB Başkanı'nı ziyaret ederek görüşlerini almıştır. Dr. Erdal Atabek

"Tam süre" çalışma ile ilgili olarak şunları söylemiştir:

"Tam süre çalışma dediğimiz konu aslında sadece sağlık hizmetlerinde değil toplumsal yaşantımızda da önemli bir değişimin belirtisi. 'Tam-Süre' çalışma bekimlerin muayenehane açmadan, ek görev almadan, yeterli ücretlerini kamu kuruluşundan alarak tüm emeklerini kamusal hizmete vermeleri demek... Bu isteğin bekimlerden gelmesi kamu yetkililerinin bu isteğe sahip çıkmamaları ilginçtir... Türk Tabipleri Birliği tam süre ilkesini ortaya koyup desteklerken bekimlerin yalnız kamu hizmetinde çalışmalarının hem hizmetin niteliği hem de bekimler arasında gerçek dayanışmasını sağlaması açısından olumlu etkilerini kararlaştırmıştır.

... Hekimler sosyal, ekonomik ve mesleki güvencelerini bugüne kadar olduğu gibi muayenehanelerinde, bireyci güçlerinde değil, toplumsal güçlerinde, birbirleri ile dayanışmalarında, meslek kuruluşlarında oluşturdukları ortak güçte arayacaklardır."

Bu sözlerin söylendiği yıldan bu yana 46 yıl geçti. "Tam-süre" çalışma yasası kısa bir uygulamanın ardından da 12 Eylül'le birlikte sonlandırıldı. O günden günümüze hekimlerin çalışma koşulları iyileştirilmediği gibi daha da kötüleştirildi. Hekimler tüccar, vatandaş müşteri haline getirildi. Muayenehanelerde çalışmak yerine özel hastanelere hizmet satmaya, hastanenin bir kliniğini hastane patronundan kiralayıp işletmeye teşvik edildi. Hekimler olarak Dr. Erdal Atabek'in önerilerine bugün daha çok sahip çıkmalıyız.

Dr. Erdal Atabek yine o yıllarda "Kapitalizmin Kurnazlığı" başlıklı bir başka yazısında TTB Başkanı olarak sanki günümüzü tarif ediyor:

"... Genel bütçeyi oluşturan vergiler alınacaktır. Genel bütçeden sağlığa %2-3 bütçe ayrılacaktır, bununla elbet hizmet yürümeyince kamu hastaneleri halktan ücret alma yoluna sokulacak, hastalar ücretli-ücretsiz diye ayrılacaktır, bunun adı da kamu sağlık hizmeti olacaktır. Böylesine bir yozlaşmanın temel nedeni kuşkusuz ülkenin içindeki sosyo-ekonomik sistemdir."

Dr. Erdal Atabek neredeyse son 60 yıllık sürecin yakın tanığı oldu. Cumhuriyet Gazetesi'ndeki köşe yazılarında sağlık sistemimizdeki aksaklıkları, hekime yönelik şiddetin nedenlerini, tıp ve uzmanlık eğitimindeki yanlışlıkları sürekli dile getirerek yetkilileri uyarmaktan hiç vazgeçmedi.

Dr. Erdal Atabek, yılmaz bir barış ve insan hakları savunucusuydu. Bu nedenle Mahmut Dikerdem, Orhan Apaydın (İstanbul Barosu Başkanı) ile birlikte 1977'de kurulan Barış Derneği'nin kurucuları arasında yer aldı. 12 Eylül darbesinin ardından derneğe açılan davada, 25 kişi ile birlikte 23

Şubat 1982'de gözaltına alındı. Düşüncelerinden bir adım geri atmadı. Yaklaşık 38 ay cezaevinde kaldı. Beraat ile sonuçlanan dava sonrasında 1984 yılında Nobel Barış Ödülü'ne aday gösterildi. Askeri darbe döneminde, askeri mahkemedeki savunmasında;

"... Savaşmak için yetişen askerlere barışı anlatmak, pek çok kişiye anlatmaktan daha kolay olmalıdır. Çünkü savaşın dehşetini görenler, savaşın sonuçlarını en iyi bilenlerdir. Onun içindir ki (savaş) kendisi için sürekli hazırlanan, ama karşılaşmamak için elden gelen her şeyin yapıldığı evrensel bir korku kaynağıdır..."

... İnsanlar üç yerde yargılanır. Her şeyden önce insanlar kendi vicdanlarında yargılanır. Ben bu yargılamayı yaptım. Yalnız burada sözü edilen çalışmalarda değil, hayatımın hiçbir dönemi ve çalışmalarda suç işlemediğim kararını verdim. Şimdi mahkemenizde yargılanıyorum. Karar verme yetkisi sizindir. Adaletin, ithamlar ne olursa olsun doğru insanların yanında olacağına inanıyorum. Üçüncü olarak da insanları tarih yargılar. Ama sadece yargulanan insanı değil, hepimizi birlikte yargılar." dedi.

12 Eylül darbesinde TTB Merkez Konseyi ve bazı odalar kapatılır. 6023 sayılı yasa 1983 yılında 65 ve 83 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile iki kez değişikliğe uğrar. TTB merkezinin Ankara'ya alınmasına karar verilir ve askeri hekimlere üye olma yasağı getirilir. Kamuda çalışana üye olma zorunluluğu kaldırılır. Odaların gözetimi, idari ve mali denetimi Sağlık Bakanlığına verilir.

1984 yılında TTB'nin açılması ile Ankara'da oturma zorunluluğu olan Merkez Konseyi seçimleri yapılır. Prof. Nusret Fişek, Türk Tabipleri Birliği örgütünün yedinci başkanı olur. Bu tarihten sonra Dr. Erdal Atabek TTB'de aktif görev almaz.

Son olarak, 1990 yılında İstanbul Tabip Odası Seçimleri'nde söz alan Dr. Erdal Atabek, seçime katılan gruplar arasında "Siz politikayla uğraşıyorsunuz hekim haklarını öcelemiyorsunuz" tartışmalarına, başta tabip odaları ve TTB yöneticileri olmak üzere tüm hekimlerin her zaman, hem ülkede yürütülen genel politik tartışmalar hem de sağlık alanında uygulanan politikalar konusunda söz söylemeleri gerektiğini vurgular.

Daha sonraki yıllarda bir yandan Cumhuriyet Gazetesi'nde köşe yazarı yazarken, diğer yandan okullarda öğrenciler için konferanslar verir. Kişisel gelişim, sosyoloji, psikoloji, eğitim ile ilgili onlarca kitap yazar.

1930 yılında öğretmen anne-babanın çocuğu olarak dünyaya gelen Dr. Erdal Atabek Cumhuriyet'in ülkemi-ze kazandırdığı özgürlük, demokrasi ortamında; tam bağımsızlık, çağ-

daşlık, laiklik gibi olumlu değerlerle büyür ve kendini geliştirir. Ülkemizin çağdaşlaşmasına, toplumun aydınlanmasına karşı olan her türden gerici-lik ve ırkçılıkla yılmadan mücadele eder. Cumhuriyet Gazetesi'ndeki son yazısında eğitim sistemindeki gerici uygulamalara karşı;

"Ne oldu da 'eğitim' kaldırıldı da yerini 'maarif'e bıraktı?"

Çünkü amaç, Türkçe yerine Osmanlıca'yı getirmek.

Çünkü amaç, 'laik bilimsel eğitim' yerine 'medrese' öğretisini getirmek.

Çünkü amaç, 'bilinçli insan' yerine 'inançlı insan' yetiştirmek. Böylece; 'soran-sorgulayan düşünen-tartışan insan' yerine, 'sormayan-sorgulayan-biat, itaat eden insan' yetiştirilmiştir," sözleriyle hepimizi uyarmaktadır.

Dr. Erdal Atabek'in TTB Başkanlığı döneminde TTB Genel Sekreteri olarak görev yapan Dr. Şükrü Güner tarafından kaleme alınan "TTB Taribine Giriş" broşürü mevcuttur. Bu broşürün sunuş kısmında yer alan yazısında dönemin TTB Başkanı Dr. Füsün Sayek:

"Biz de yıllardır, geçmişin olumlu değerlerine sahip çıkan, geleceği bu olumlu değerler üzerine kurmaya çalışan bir Türk Tabipleri Birliği olmaya özen gösterdik, düşledik. Bu düşümüzü gerçeğe dönüştürmek olumlu değerleri özümsemek için de örgütümüzün geçmişi-ne yolculuk yapmak istedik.

'Mazi besler' diyor şair.

Gerçekten de 'bizi besleyen mazimizi' bilmek geleceği öğretilmemizin önkoşuludur," sözleriyle ne kadar güzel tanımlıyor.

İyi ki bu ülkede Dr. Erdal Atabek ve onun gibi düşünen, davranan hekimler ve aydınlar var olmaya devam ediyor. Anısı önünde saygıyla eğiliyoruz.

Not: Bu yazının hazırlanmasında 1978-79 yıllarında yayınlanan TOPLUM HEKİM dergileri, Türk Tabipleri Birliği Tarib (Dr. Çetin Tor-Dr. Mubarem Baytemur), TTB Taribe Giriş (Dr. Şükrü Güner) yayınlarından yararlanılmıştır.

DOSYA

DOSYA EDITÖRÜ:
HAYDAR CAN DOKUYAN

Hayvan hakları

Hayvan hakları günümüzde insanlık için önemli bir etik mesele haline gelmiştir. Türkiye’de son dönemde gündemi meşgul eden hayvan katliamı yasası, bu konunun toplumsal duyarlılığını artırmaktadır. Hayvanlar her canlı gibi insanlardan korunmayı ve saygı görmeyi hak etmektedir. Ancak, pek çok hayvan hala şiddet ve istismar riski altında yaşamaktadır. Bu yasayla birlikte, hayvanların korunmasına yönelik daha etkin tedbirlerin alınması bir yana birlikte yaşamaktan keyif aldığımız arkadaşlarımızın canına kastedilmektedir.

Hayvan hakları savunucuları yasaların hayata geçirilmesine mani olmak için mücadele etmektedir. Bu dosya hayvan hakları konusunu derinlemesine ele alırken, Türkiye’deki yasal düzenlemeleri ve toplumsal algıyı inceleyecektir. Ayrıca hayvanların yaşam koşullarının iyileştirilmesi için neler yapılabileceğine dair önerilere de yer verilecektir. Amacımız, okuyucularımızı bu önemli konu hakkında bilgilendirmek ve toplumsal duyarlılığı artırmaktır. Hayvan hakları, yalnızca hayvanlar için değil, insanlık için de bir sorumluluktur.

BAKIRKÖY BELEDİYE BAŞKANI DOÇ. DR. AYŞEGÜL OVALIOĞLU İLE RÖPORTAJ

Röportaj: Haydar Can Dokuyan*

Çözüm uyutma değil kısırlaştırma

“

Bakırköylüler olarak hayvan severiz. Yani sahipli hayvanlar bir tarafa, sahipsiz hayvanlara da Bakırköylü hemşerilerim hep kucak açmıştır. Ve görürsünüz gerek su gerek mama ihtiyaçları hem hayvan severler tarafından hem de belediyemiz tarafından desteklenmektedir, karşılanmaktadır.

”

Bu sayımızda dosya konumuz “hayvan hakları” ve gündemdeki hayvan katliamına yol açacak yasa.

*Dr., Hekim Sözü Yayın Kurulu Üyesi

Biz de röportaj köşemizde Bakırköy’de cumhuriyet tarihinin ilk kadın belediye başkanı olan meslektaşımızla röportaj yapmak istedik. Hayvan sever olduğu-

nuzu ve evinizde dört köpekle birlikte yaşadığınızı biliyoruz. Bakırköy Belediyesi’nin genel olarak hayvan hakları konusundaki politikası nedir? Hay-

de yasayı detaylı olarak inceledik. Kendi bünyemizde de, benim göreve geldikten sonra zaten hekim olmam vesilesiyle, Sağlık İşleri Müdürlüğümüz bünyesindeki veterinerlik bölümünü ve veterinerlik hizmeti bölümünün ziya- retini defaten gerçekleştirdim ve orada yerinde tespit ettik durumu. Sizinle paylaşmak gerekirse belediyemizin “Bakırköy Belediyesi Sokak Hayvanları Geçici Bakımevi ve Rehabilitasyon Merkezi” var. Tabii şimdi yürürlüğe giren 2 Ağustos 2024 tarihli 5199 sayılı Hayvanları Koruma Kanunu’nda yapı- lan değişiklikle beraber “geçici” ifadesi artık kaldırıldı. Bu barınaklarımız bizim tedavi merkezlerimiz. “Geçici” ifadesi kaldırılınca şu demek oldu; gerek şüpheli ısırılma vakalarından gelen sokak hayvanları olsun gerekse aşılama ve kısırlaştırma için sokaktan aldığımız hayvanlar olsun artık onların tekrar sokağa kendi yerlerine, yerleşim yerlerine bırakılmaması anlamına ge- liyor. Biz onları takip ediyoruz, tedavi ediyoruz aynı zamanda da barınakları- mızda sahiplendirilene kadar yaşatma- ya devam ediyoruz.

Şimdi tabii onların konfor alanlarını rahatlatmak ve oradaki ihtiyaçlarına tam olarak cevap verebilmek için bizim de çalışmalarımız başladı bu yasayla beraber. Daha öncesinde fen işlerimizle beraber ve bizim kendi Sağlık İşleri Müdürlüğümüzle beraber orada bizim bakımevinin rehabilitasyonuna başla- mıştık. Yapım, tamir, onarım, oranın düzenlenmesine yönelik çalışmalarımız başlamıştı ama bu yasayla beraber gördük ki aslında oradaki kapasitenin çok daha fazlasına ihtiyacımız olacak. Resmi rakam olmamakla beraber bizim buradaki sokak hayvanlarımız binin üzerinde.

Bizim barınağımıza gelecek olursa da dış mekânda barınma temin ettiğimiz toplam iki yüz köpek kapasitemiz var. Ve şu anda da onların yüzde 90’ı dolmuş halde, böyle bir gerçek var. Bunun bir kere sayısının artırılması yö- nünde çalışmalara başladık. Bu iki yüz kapasiteli yerimizin bir kısmını da, o da yüzde 10’a tekabül ediyor, şüpheli ısırık vakalarında, kuduz hastalığından korunma ve kuduz hastalığıyla

mücadele yönetmeliği kapsamında hali hazırda boş tutmamız gerekiyor yeni gelecek olan sokak hayvanları için.

Böyle düşündüğümüzde de tabii bu kapasitenin de yetmeyeceğini ön görüyoruz. Bunun için dediğim gibi hem fen işleriyle hem de Sağlık İşleri Müdürlüğümüzle beraber bir iş birliği içerisinde kapasitemizi genişletme yönünde çalışmalarımıza başladık. Orada barınma temin edebileceğimiz hayvanlarımıza daha konforlu ve rahat bir bakım sağlayabilmek için de iyileş- tirme çalışmalarımızı başlattık.

Bunun haricinde kediler içinde seksen kafesli ayrı bir barınma yerimiz var. Yaralanan, tedavi gereken, aynı zaman- da aşılama, kısırlaştırma için sokaktaki sahipsiz hayvanları orada barındır- ma imkânı sağlıyoruz. Oranın da iç mekanlarında yeni bir iyileştirmeye başladık. Bizim buradaki planlarımız projelendirilerek teker teker başlatıldı çalışmaya.

Tabii dört tane köpeğimin olması... Bir kere ben de hayvan dostu ve bütün çocukluğumdan itibaren de her zaman ailesinde hayvanlarla büyümüş birisi olarak kendi çocuklarımla da yine hayvanlarla beraber büyümesini arzuluyorum. Hayvan sevgisinin daha küçük yaşlardan itibaren de çocuklara kazandırılmasını yani onlara hayvan- ları gösterip korkutmak yerine onlarla beraber yaşamalarını, hayatı paylaşma- larını istiyorum. O yüzden o taraftan da empati yapıyoruz.

Sokak hayvanları için tabii hem sağlıklı bir çevre içinde aslında, hem sokak hayvanlarıyla uyum içinde yaşamak gerekiyor. Barınaklar çok ka- lıcı bir çözüm oluşturmuyor maalesef. Mutlaka kısırlaştırma ve aşılama faali- yetleriniz de vardır. Ne gibi faaliyetler yürüyor? Aşılama ve kısırlaştırma için bir sayı hedefiniz var mı, böyle bir faaliyet yürüyor mu sokak hayvanları için?

Bu en son 2 Ağustos 2024 tarihinde Resmi Gazetede yayınlanıp yürürlüğe giren değişiklikler kapsamında, burada kanunu detaylı incelediğimizde şöyle söylüyor; “31 Aralık 2028 tarihine kadar mevcut bakımevi koşullarının

vanlar için belediye sınırları içerisinde neler yapıyorsunuz?

Şimdi bizim bir özelliğimiz; bütün Ba- kırköylüler olarak hayvan severiz. Yani sahipli hayvanlar bir tarafa, sahipsiz hayvanlara da Bakırköylü hemşerilerim hep kucak açmıştır. Ve görürsünüz gerek su gerek mama ihtiyaçları hem hayvan severler tarafından hem de belediyemiz tarafından desteklenmek- tedir, karşılanmaktadır.

Ancak çıkan bu son yasayla beraber gerçekten farklı bir gündem oluştu- ruldu. Burada birtakım söylemler oldu. Acaba hani bu, hayvan katline sebep olacak, sokak hayvanlarının, sahipsiz hayvanların katliamına sebep olabilecek bir yasa mıdır diye? Biz

iyileştirilmesi ile yükümlüdür” ibaresi var. Kimler? “Büyükşehir belediyeleri, il belediyeleri ve nüfusu 25 binin üzerindeki ilçe belediyeleri bunları yapmakla yükümlüdür” diyor. Ama biz görüyoruz ki Bakırköy’deki sahipsiz hayvanların sayısı bin rakamının üzerinde. Resmi rakam olmamakla birlikte bunu söyleyebilirim.

Şimdi bizim kapasitemize bakınca da; 80 kedi kapasitemiz, 200’de köpek barınağımız var. Bunların bir kere artması lazım ama bu da nihayetinde bize tam bir çözüm sağlamıyor. Çünkü bazen şunu da görüyoruz ki başka yerlerden topluca bizim sahilimize ya da parklarımıza bırakılıp gidiyor bu hayvanlar. Tespit ettiğimizde elbette ki onların yasal işlemleri yapılıyor ama tespit edemediğimiz durumlarla da karşılaşyoruz. Böyle olduğu zaman bunları iyileştirmekle yükümlüyüz 31 Aralık 2028 tarihine kadar. Ancak bizim daha önce bu iyileştirmeyi yapmamız gerekiyor. Onların oradaki şartlarını daha iyileştirmemiz lazım. Sayısını artırmamız lazım. Daha ziyade yapmamız gereken şeyse sahiplendirme. Buna da başladık. Yani orada bizimle beraber barınakta tuttuğumuz sokak hayvanlarımızın bir kimliğini oluşturup, ardından insanların da orada görüşmelerini, biraz da vakit harcamalarını, onunla beraber vakit harcamalarını sağlayacak bir alanımız var. Orada beraber sahiplenmek isteyen ve sahiplenilecek hayvanı bir araya getiriyoruz. Orada birbirlerine uyumuna bakıyoruz. Yani isteyen ailenin de nasıl koşullar sağladığını inceleyerekten bu hayvanların sahiplendirilmesi için bir çalışma başlattık. Çözüm olarak bunu görüyoruz bir taraftan da.

Biz üçüncü bölge belediye başkanları olarak ilk defa toplantı yaptığımızda veterinerlik fakültesinin de ilgili hocalarıyla beraber bir bilim heyeti kurduk. Biz belediyeler, hocalarımızın bir takım iyileştirme çalışmalarıyla, barınak topluma ne kadar yakın olacak, bu hayvanların bakımlarında neler önem arz ediyor, bunları sınıflandırarak ortak akılla, bu yasa karşısında hep beraber bir rota belirlemeye çalışıyoruz.

Toplantılarımız da devam ediyor bu

heyetle ve ilgili birimlerimizle beraber. Ama şunu da ifade etmek isterim ki burada yasada belirtildiği üzere; “Belli bir süreye kadar muhafaza edin daha sonra da uyutulacak” şeklinde bir ifade vardı. Tabii bu çözüm değil. Neden çözüm değil? Asıl yıllardır birtakım uygulamalar denenmiş ama gelinen sonuç bu nüfusun artmasını engellememiş. Bizim yapmamız gereken kısırlaştırma faaliyetini yaygınlaştırmak. Yani var olanı öldürmek değil yeni doğacak olanın doğmasını engellemek. Onun için de kısırlaştırma gerekiyor. Bunun muhatabı belediyeler olarak biz gözüksek de aslında bunun bir ülke politikası olarak, Türkiye’de bir seferberlik olarak değerlendirilmesi, bu

kısırlaştırma çalışmalarına hız verilmesi gerektiğini düşünüyorum.

Bizim hayvan hakları dernekleriyle ilgili yaptığımız görüşmelerde geldiğimiz nokta şudur; Türkiye’deki sahipsiz hayvanların sayısı göz önünde bulundurulduğunda yaklaşık 8 milyona yakın bir rakamdan bahsediliyor. Her il, ilçe, büyükşehir, bütün belediyeler her gün 11-12 hayvan kısırlaştırarak böyle bir seferberlik halinde hareket ederse bu popülasyon kontrol altına alınabilir. Bu öngörülüyor. Bu bilim heyetini oluşturmamızdaki asıl niyet de buydu. Biz işin bilenleriyle masaya oturalım, bunun çözüm alternatiflerini birlikte konuşalım istedik. Buradan da

iyi sonuçlar çıkacağını düşünüyorum.

Bir heyetle ve bilimsel olarak yürütülmesi iyi olmuş böyle bir şeyin, tebrik ederiz. Bir yandan da sokak hayvanları için bir aşılama faaliyeti de yürütülüyor mu toplum sağlığı açısından, riskli hastalıklar açısından bir aşılama ve işaretleme yapılıyor mu?

Tabii yapılıyor. Eğer işareti düşmüşse tekrar incelemeye alınıyor ve bakılıyor. Biz bunu tabii Bakırköy Belediyesi olarak kendi bünyemizde yapıyoruz ancak bunun haricinde iş birliği içerisinde olduğumuz İstanbul Büyükşehir Belediyesi ve İstanbul Üniversitesi Veterinerlik Fakültesi'yle beraber de bu uygulamaları birlikte yürütüyoruz.

Temel hayvan haklarından birisi aslında ilk elde hayvan haklarıyla ilgili bildireler çıktı ve aslında bizde de bu konuda farkındalık oluşmaya başladı. İşte, hayvanların mal ve kaynak olarak kullanılmama hakkı olduğunu biliyoruz. Bu anlamda hayvan satışının yapılmasının, petshopların, merdiven altı hayvan ticaretinin aslında hem hayvan hakları için hem de getirdiği sonuçlar açısından toplum sağlığı açısından bir risk teşkil ettiğini görüyoruz. Belediye olarak bu konuyla ilgili bir denetleme mekanizması kurmak mümkün mü, yoksa bu merkezi yönetimlerden mi beklenen bir şey?

Bu konuya benim bakış açım özellik-

le sokak hayvanlarıyla başlayan bu tartışmayla beraber bunun Türkiye'de bir seferberlik olarak görülmesi. Biz İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nde Türkiye'nin ikinci büyük meclisine sahibiz, birinci büyük meclis de Türkiye Büyük Millet Meclisi. Bu kararların oradan alınıp merkezden yerele yayılması gerekiyor. Ben kendi ilçemin belediye başkanı olarak baktığımda da evet yasalar karşısında kendi sorumluluklarım ve yetkim dahilinde bu çalışmaların elbette takipçisi olacağım ve içinde olacağım.

Herhangi bir besleme çalışması yapılıyor mu parklarda? Sokak hayvanları için yaz aylarında mama ve su dağıtımı var mı?

Tabii. Biz şimdi ona da başladık. Şöyle başladık diyeyim, aslında zaten yapılıyor. Sözlerimin başında da ifade ettiğim gibi biz Bakırköylüler olarak hayvan dostu bir ilçeyiz. Hemen her mahallede, her sokakta mamalar, sular bırakılıyor. Biz de belediye olarak belli lokasyonlarda bunları gerçekleştiriyoruz ama çevre sağlığını koruyarak, çevre kirliliğini engelleyerek bunların belli bir nizam içinde olmasını baştan beri söylemiştik şimdi de onları uygulamaya geçiriyoruz. Kendi besleme kaplarımız, yıkanabilir aynı zamanda bizim ekiplerimiz tarafından da temizlenebilir ve tekrar uzun sürede kullanılabilecek şekilde, tek tip şeklinde, kendi ilçemizde bunların hizmet etmesini istiyoruz. Lokasyonlarını belirliyoruz oraya koyuyoruz. Gereken takviyeleri de yapıyoruz. Tabii burada anlaşılan yerler de var. Anlaşma, iş birliği sağlanan oteller ve restoranlardan kalan sağlıklı yemek artıklarıyla beraber hem barınaklarımızda hem de sokaklarda bunların da temiz ve düzenli bir şekilde ulaştırılması noktasında devreye giriyoruz.

Sorularımıza yanıt verdiğiniz için teşekkür ederiz.

Ben çok teşekkür ediyorum. Süreç içerisinde konuşuruz da tekrar. Yine tekrar bir araya geliriz, ben de son derece keyif aldım. Kendimizi ifade etme fırsatı verdiğiniz için tekrar teşekkür ederim.

Yaşamın yanında ve yaşatmak için varız

N. Erdinç Orhan*

“

Ülkemizdeki yaban hayvanları dahil tüm sahihsiz hayvanlara sahip çıkarak koruma sorumluluğu merkezi yönetime yani devlete, kamuya aittir. Cumhuriyetin kuruluşundan bugüne özellikle 80 sonrası zayıflayan kamu işleyiş geleneğinin bir yansıması olarak alınan kararlarda, planlama ve uygulamada büyük hatalar yapılmaktadır.

”

Önce tanımlı doğru yaparak başlayalım; sokak hayvanı değil, sokakta yaşayan hayvan veya sahihsiz hayvan olarak adlandırılması gerekir. Ülkemizdeki yaban hayvanları dahil tüm sahihsiz hayvanlara sahip çıkarak koruma sorumluluğu merkezi yönetime yani devlete, kamuya aittir.

Cumhuriyetin kuruluşundan bugüne özellikle 80 sonrası zayıflayan kamu işleyiş geleneğinin bir yansıması olarak alınan kararlarda, planlama ve uygulamada büyük hatalar yapılmaktadır. “Kervan yolda dizilir” mantığı ile bir süre daha idare edilmeye çalışılsa da artık bu şekilde yol almanın mümkün olmadığı bir evreye gelinmiştir.

Konuyla ilgili tüm tarafların asgari

düzeyde uzlaşısı ve Meclis Komisyon çalışmaları sonucunda, Haziran 2004’de çıkarılan 5199 Sayılı Hayvanları Koruma Kanunu’nun uygulanması için özel bir çaba sarf edilmedi. Veteriner hekimler, meslek örgütleri ve STK’ların tüm uyarı ve çabalarına rağmen süreç kendi haline bırakıldı. Alana ilişkin hiçbir kontrolün olmadığı süreçte; popülasyon artışı, istismardan uç örneklerle varıncaya

* İstanbul Veteriner Hekimler Odası Başkanı

liği, kapasite ve imkanlar umursanmadan sokakta yaşayan tüm köpeklerin toplanması ve tekrar bırakılmaması cezai şart ile hükme bağlandı. Hiçbir çalışma yapılmadan, temelden yoksun ve afaki olarak belirlenen ülkemizdeki 4 milyon sahipsiz köpeğin 110 bin kapasiteli bakımevlerinde tutulması isteniliyor.

Gündeme geldiği ilk günden beri bu planın toplu itlafı getireceğini ve bunun çözüm olmayacağını, aksine koruyucu bariyeri ortadan kaldırarak toplum sağlığını daha çok riske edeceğini açıkladık. Bilimsel koşulları taşımayan yani iyileşmesi mümkün olmayan ve acı çeken hayvanlar dışında hiçbir köpeğe ötanazi yapmayacağımızı ve buna izin vermeyeceğimizi kamuoyuna açıklayarak toplumsal farkındalığı arttırmaya çalıştık. Ayrıca bugüne kadar yapılmış olan çalışmaları boşa çıkaracağını, sokakta yaşayan hayvanlara verilen sağlık hizmetlerini kilitleyerek sürdürülemez hale getireceğini ısrarla belirttik.

Bizim dışımızda neredeyse herkes ulusal basın ve televizyonlarda görüşlerini beyan ettiler. Yetkililere sunduğumuz raporlar, uluslararası bilimsel çalışma belgeleri dikkate alınmadığı gibi konuyla ilgili uzmanlık sahibi tek meslek grubu olarak katıldığımız Meclis Komisyon görüşmelerinde en az söz verilen temsilciler olduk.

Farklı yasa maddelerine bağlanarak uygulanmasına kapı aralansa da ötanazinin yasa değişikliğinden çıkarılması ve kedilerin bütünüyle kapsam dışında tutulması çabalarımız karşılığını buldu. Bugün köpekler, yarın kargalar, ayılar, tilkiler yok edilmesi gereken hayvanlar olarak mı görülecek?

Bilime bağlı, yaşam hakkına saygılı, bu uğurda tüm haksız ve yanlış uygulamalara karşı mücadeleyi sürdüreceğiz. Ekosistemin dengede kalabilmesi için hayvan ve bitki türlerinin varlığına ihtiyaç bulunduğunu, tüm canlılarla birlikte doğayı ve hayatı paylaşmak zorunda olduğumuzu, diğer türlü insanların da sağlıklı yaşamalarının mümkün olmadığını anlatmaya devam edeceğiz.

Meslek yeminimize bağlı kalacak, yaşatmak için çalışacağız.

“

Bilime bağlı, yaşam hakkına saygılı, bu uğurda tüm haksız ve yanlış uygulamalara karşı mücadeleyi sürdüreceğiz. Ekosistemin dengede kalabilmesi için hayvan ve bitki türlerinin varlığına ihtiyaç bulunduğunu, tüm canlılarla birlikte doğayı ve hayatı paylaşmak zorunda olduğumuzu, diğer türlü insanların da sağlıklı yaşamalarının mümkün olmadığını anlatmaya devam edeceğiz.

”

kadar toplumsal çatışma ve kutuplaşmanın derinleşmesine seyirci kalındı.

Bu dönemde 1.409 belediyeden, farklı etkiler altında duyarlılık sergileyen 322'si tarafından sınırlı imkanlarla yapılan sınırlı çalışmalar, sahipsiz hayvan popülasyonunda kontrolün sağlanması için yeterli olmadı. Yapılan bilimsel çalışmalar 1-2 yıllık sürede köpeklerin yüzde 70'inin kısırlaştırılması gerektiği, aksi halde istenilen başarının sağlanamayacağını göstermektedir. Kamu otoritesi olarak denetim görevini yerine getirmeyen ve yasanın uygulanmasını sağlayamayan aynı irade, bu kez yasanın hatalı olduğunu iddia ederek değiştirilmesi yoluna gitti.

Kanunun varlığına ve AB uyum mevzuatlarına ters bir şekilde, hayvanların refahı ve korunmasına dönük tanımlamaların tümü 5199'un içerisinde özel olarak ayıklanarak çıkarıldı. Yasanın uygulanabilir-

Onlar öldürmek istiyor biz özgür yaşatacağız!

Ozan Yetiş*

“

Yaşatacağız Platformu bu mücadele içerisinde doğdu. Sokakta yaşayan hayvanları toplama kampı ve ölüme mahkum etmeyi hedefleyen Katliam Yasası'na karşı direnen, mücadeleyi büyüten ve bu adaletsizliğe “dur” diyen kurumlardan ve aktivistlerden oluşan bir platform olarak ortaya çıktı.

”

31 Mart seçimlerinde iktidardaki koalisyon partileri, sokakta yaşayan hayvanları hedef aldılar ve onları birer nefret nesnesine dönüştüren bir süreci başlattılar. Sözde “güvenli sokaklar” adı altında “ahlaklı toplum” yaratabilmek için sokakta yaşayan hayvanlar hedef alındı. Seçim-

den yenilgiyle çıkan iktidar, seçim öncesinde serptiği nefret tohumlarını bir kutuplaşma aracına çevirdi. Tamamen bilimsel bir çözüm olan “kısırlaştır-aşlat-geriinde yaşat” formülünün “işe yaramadığı” ve “çocukların” tehlikede olduğu gibi asılsız argümanlarla hem sokakta yaşayan hayvanları hem de yasa karşıtı olan herkesi hedef aldılar. Halbuki 2019'da meclisteki bütün partilerin oy birliği ile kabul ettikleri

Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) Hayvan Hakları Araştırma Komisyonu'nun hazırladığı raporda yer alan ve hayvan hakları mücadelesini sürdüren insanların aktif destek verdiği “kısırlaştır aşlat, yerinde yaşat” formülü uygulansaydı, yerel yönetimlere gerekli destek ve ihtar verilseydi, görevlilerin hepsi denetlenseydi, toplum olarak bir seferberlik kampanyası yaşansaydı, sokaktaki hayvan popülasyonu artma-

* Yaşatacağız Platformu Aktivisti

yacak ve sadece bir kaç sene içerisinde gözle görünür bir şekilde azalacaktı. Fakat iktidar her zaman yaptığı gibi kendi iktidarının sonuçlarını, “başkalarının başarısızlığı” olarak gösterme yolunu seçti.

Uzun zamandır bu ülkede tüm sorunlar büyük bir kutuplaşma aracına dönüşmektedir ve bunun müsebbibi mevcut iktidardır. İktidar her sorunu “toplumsallaştırarak” kendi omurga kitlesini daha da konsolide eden bir yol tutmaktadır ve bunu ancak “ötekileri” nefret nesnesine dönüştürerek yapabilmektedir. Sokakta yaşayan hayvanların nefret nesnesine dönüştürülmesinin ve akabinde katliam yasasının yürürlüğe girmesinin nedenlerinin başında iktidarın türcü olması gelmektedir. Bir ideoloji olarak türcülük (speciesism) insan türünün diğer türlerden daha üstün olduğu ve böylece yapabildiklerinin tamamen meşru olduğu görüşü, mevcut rejimin önemli bir dayanak noktasıdır. Diğer bir neden ise 31 Mart seçimlerinden sonra yerel yönetimlerin çoğunun “muhalefet” belediyelerine dönüşmesidir. Katliam yasası tüm yerel yönetimleri katliam yasasına uymaya zorunlu hale getiriyor. Belediyeler yasaya uymadıkları takdirde kayyum da dahil olmak üzere bir dizi yaptırım ile yüzleşeceklerdir. Şayet belediyeler katliam yasasını şu ya da bu oranda uygularsa da ezici çoğunluğu yasa karşıtı olan halk, belediyelerle karşı karşıya gelecektir.

Biz, hayvan hakları savunucuları, hayvanseverler olarak böylesi kirli hesapların yapıldığı sürecin en başında bir araya geldik. Daha henüz katliam yasasına dair “kulis bilgileri” döndürülmeye başlandığında işlerin nereye varabileceğini biliyorduk. Bizlerin tüm çabalarına rağmen zaten bu ülkede sokakta yaşayan hayvanlar katlediliyordu ve bunun bilincindeydik. Fakat yeni yasa sokakta yaşayan hayvanların toplu bir şekilde barınak denilen toplama kamplarına hapsedilmesini ya da toplu bir şekilde katledilmelerini sistemli ve “yasal” hale getirdi.

Mayıs ayında İstanbul ve Ankara’da

başlayan nöbetlerde, Yaşam İçin Yasa İnisiyatifi ve Hayvan Yaşam Özgürlük İnisiyatifi başta olmak üzere birçok hayvan hakkı savunucusu ve yasa karşıtı grup bir araya geldi. Nöbetlerle başlayan eylemler büyük kitlesel eylemlere dönüştü. İktidarın en temel hak olan yaşam hakkını bir “oylama” ile hiçe saymasına, ölümü ve nefreti “yasallaştırmasına” karşı on binlerce insan sokağa indi. Yasal olan her şeyin doğru olmadığını, meşru olmadığını hep bir ağızdan haykırdık ve yaşam hakkının asla oylanamayacağını dile getirdik.

Yaşatacağız Platformu bu mücadele içerisinde doğdu. Sokakta yaşayan hayvanları toplama kampı ve ölüme mahkûm etmeyi hedefleyen Katliam Yasası’na karşı direnen, mücadeleyi büyüten ve bu adaletsizliğe “dur” diyen kurumlardan ve aktivistlerden oluşan bir platform olarak ortaya çıktı.

Platform, bu ülkede ölümü seçenlere, nefreti körükleyenlere karşı her ne koşulda ve ne pahasına olursa olsun “YAŞATACAĞIZ” diyebilmek için kuruldu. Platformun amacı, bu kanlı yasanın iptal edilmesi, iptal edilene kadar ise kadük kalmasıdır. Yasa iptal olduktan sonra, sokakta yaşayanları ve diğer hissedebilen canlıların da insan toplumunun gündemine gelebilmesi için “hayvan hakları anayasaya” demeyi öngörmektedir.

Platform olarak Türkiye çapında hayvan hakları mücadelesi yürüten kurum ve insanlarla yasa karşıtı mücadeleyi büyüttüp güçlendirebilmek için 29 Eylül’de eylem seferberliği kararı aldık.

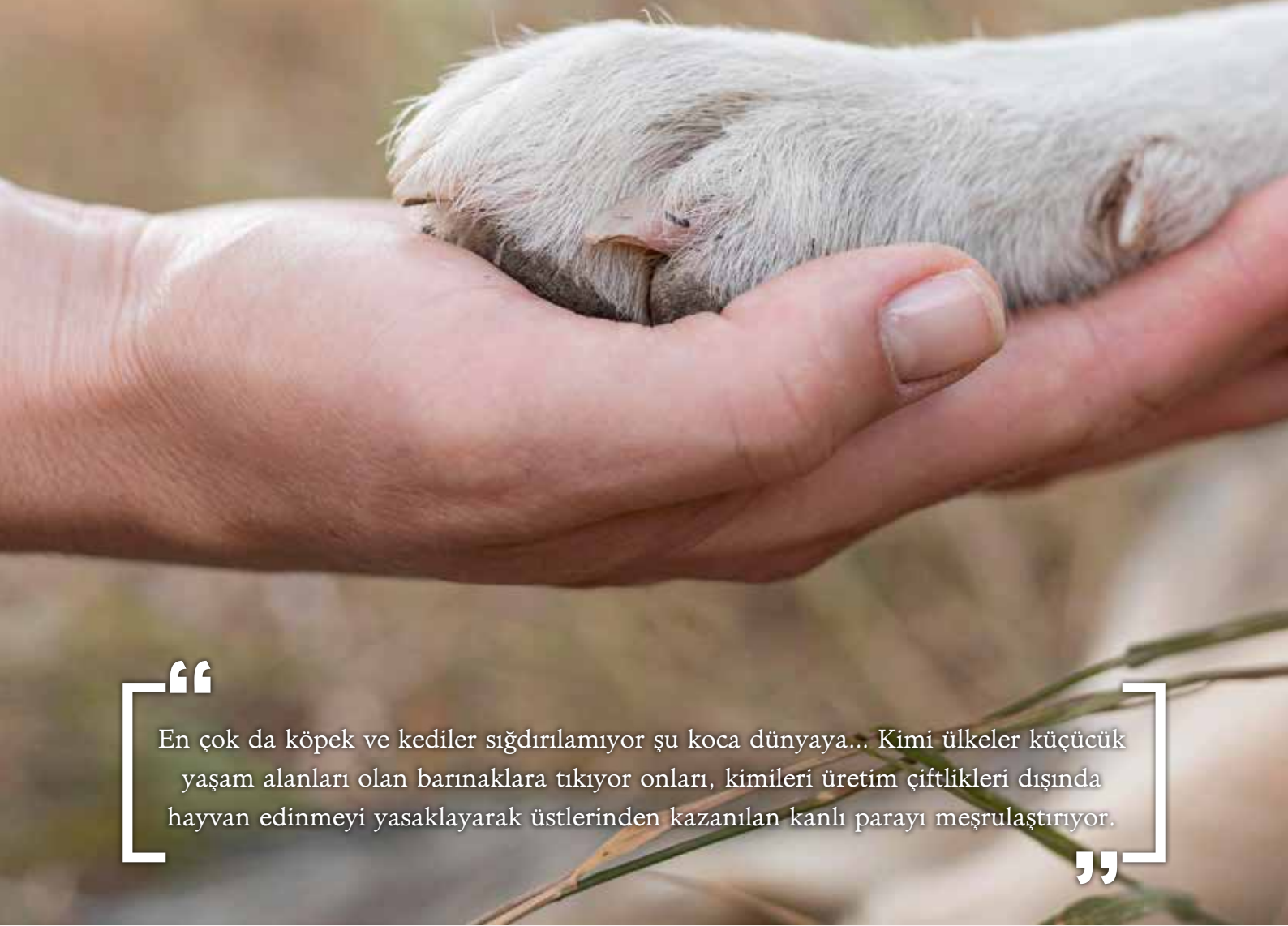
İstanbul, İzmir, Ankara gibi üç büyük şehirde mitingler düzenlendi. Eskişehir, Antalya, Alanya ve Datça’da da eylemler düzenlendi. Farklı alanlardan birçok STK, dernek ve siyasi oluşum yasa karşıtı eylem seferberliğini destekleyerek bu miting ve eylemlerin içerisinde yer aldı. Yine 200’e yakın sanatçı, yazar ve aydın bir açıklama yaparak açık bir şekilde katliam yasasının karşısında olduklarını belirtti ve bu eylem seferberliğini desteklemeye yönelik çağrıda bulundu.

Yasanın yürürlüğe girmesinden bu yana memleketin dört bir yanından ölüm haberleri geliyor. Sokak ortasında hayvanlar katledilmekle kalmıyor, hayvanseverlere yönelik şiddet eylemleri de artıyor. Tüm bu örgütlü kötülüğe rağmen insanlar yılmıyor, geri adım atmıyor ve hiçbir katliamın “yasallıkla” yer edinmesine izin vermemek için mücadelesini kararlılıkla devam ettiriyor. Yasanın iptali için ve iptal kararının iktidar tarafında belirleyiciliğinin olması için sokağın daha güçlü ve daha büyük örgütlenmesine ihtiyacımız var. Her ne kadar iktidar anayasal hakları hiçe sayan bir pozisyonda olsa bile halkın örgütlü ve bilinçli öfkesi karşısında geri adım atacağı çok açık. Çünkü tarih bize her zaman örgütlü bir halkın karşısında er ya da geç hiçbir kuvvetin dayanamadığını defalarca göstermiştir. Halkın içinde nefret tohumu ekenlere ve sokakta yaşayan canlılara karşı ölümü reva görenlere “dur” diyebilmek, yaşam hakkını savunabilmek için 29 Eylül’de seferber olduk ve devam da edeceğiz. Onlar öldürmek istiyor, bizler özgür yaşatacağız!

Kim bunlar? İşledikleri 'kabahat' bir gün gelir suç olur mu?

Burcu Rahşan Erim*

“En çok da köpek ve kediler sığdırılamıyor şu koca dünyaya... Kimi ülkeler küçücük yaşam alanları olan barınaklara tikiyor onları, kimileri üretim çiftlikleri dışında hayvan edinmeyi yasaklayarak üstlerinden kazanılan kanlı parayı meşrulaştırıyor.”

Yüzyıllardan bu yana süren insanların hayvanlarla etkileşiminde patili dostlarımızın bir yuva ve beslenme ihtiyacı var. Bununla birlikte aynı sokaklarda birlikte yaşama umudu taşıdığımız bu

* Dr., Hayvan Hakları Aktivisti

hayvanların bazen sadece bir baş okşama karşılığında sunduğu derin sevgi, yaşam yoldaşlığı ve birçok alandaki desteği düşündüğümüzde sanırız bu ilişki daha çok bizlerin yararına gelişmiştir. Ancak ne yazık ki bu sunulanlar yetmemiş olacak ki dünyanın pek çok ülkesinde sokak canlarına karşı

yıllardır sürdürülen, bitmeyen, bitirilmeyen, eşit olmayanların uluslararası savaşına tanıklık etmekteyiz. En çok da köpek ve kediler sığdırılamıyor şu koca dünyaya... Kimi ülkeler küçücük yaşam alanları olan barınaklara tikiyor onları, kimileri üretim çiftlikleri dışında hayvan edinmeyi

yaza dek tek bir şeyimiz de olsa doğru gidiyor duygusundaydık. Öyle ya turistler bile Türkiye'nin ve özellikle İstanbul'un kedileri ve köpekleriyle fotoğraf çekirtmeye doyamıyor, bu ortak yaşam hallerimiz belgesellere konu oluyordu. Ancak günlerden bir gün vitrinlerde keyifle gerinerek yatan kediler, sabah istihkakını mahalle kasabından almaya gelen martılar, işe giderken bizi uğurlamaya gelen köpekler ile nur topu gibi bir sokak hayvanı sorunsalımız olduğuna uyanıverdik. Aşılama ve kısırlaştırma ile çözülebilecek bir probleme ilişkin "Hayvanları Koruma Kanunu'nda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun" ya da kamuoyunda bilinen yaygın adıyla "Katliam Yasası" sonrası suçlu köpekler ilan edildi ve tüm ülke adeta bir korku filmi şatosuna dönüştü. Bize de her gün yeni bir vahşet öyküsüne uyanıp, tüm bu travmatik tanıklıklarla baş etmeye çalışır bir paralizi hali düştü...

Travmanın iyileşmesine ilişkin kadim bir bilgi olması dolayısıyla olacak benim zihnimde hayvanlara karşı işlenen bu dehşet verici suçlara dair adaletin nasıl gerçekleşeceği sorusu hep zonkluyor bu dehşet başladığından beri... Kimin travması derken bizimki elbet, hayvanlara karşı ülkemizde suç bile işlenmiyor ki, onları katledenlerin işledikleri kabahat...

Elektrikli sandalye ile idam cezasını bile ilk kez kendisine yanan bir sigara içirmeye çalışan bakıcılarını öldürdüğü için Fil Topsy'de uygulayanların böyle bir mahkeme kurulursa hayvanlardan adalet ve merhamet beklemeleri çok abartılı olmaz mı? Ama tabii insan olmamak 'insafli' olmayı da sağlayabilir bu açıdan. Hayvanların haklarını arayabildikleri hesap sorabildikleri bir gün gelir mi mesela? Kendilerine karşı dünyanın birçok ülkesinde çıkarılan saldırgan, yıkıcı, yok edici ve dahi haksızca yasalar ve reva görülen yaşamla bağdaşmayacak uygulamalara rağmen verdikleri hayatta kalma mücadelesi sonrası kurulacak uluslararası mahkemelerde neler konuşulur bilinmez. Ancak 'insani' davranmalarını beklemek de herhalde bizim umudumuz olur. O gün de özürleri kabahatlerinden büyük olur mu acaba?

Yani bu mahkemelerde yargılananlar "Tamam, kabul biz bu hayvanları öldürdük ama kanun zaten buna izin veriyordu bizim suçumuz yok" ya da "Biz sadece izledik aslında zarar verici bir şey yapmadık ama ölmelerine engel de olmadık" ya da "Sütte leke var bizde yok" deseler acaba haklarındaki karar nasıl olurdu?

Acaba bu durumun tarihte örneği var mı diye araştırınca çok uzağa gitmeye gerek yok. II. Dünya Savaşı sonrası kurulan uluslararası mahkemelerin tutanaklarına bakmak yeterli. Tam da yeri gelmişken dünya genelinde organize kötülük haline dönüş emellerinin giderek artmasından olacak, II. Dünya Savaşı döneminde Hitler ve destekçilerinin yarattığı o ürkünç distopya yıllarına ilişkin araştırmaların çoğaldığını da söyleyebiliriz. O dönemde yaşıtılan vahşete ışık tutması ve o günlere tekrar dönmemek umuduyla Nürnberg, Tokyo ve Kudüs Mahkemeleri'nin kararlarına birlikte bakmak günümüzde şiddete maruz kalanlarının daha çok kadınlar, çocuklar ve hayvanlar olduğu gerçeğini unutmamıza engel olacaktır. Bu kararlar birçok dehşet hikayesini anlama umudumuza bir ölçüde katkı sunabilir.

Her ne kadar galiplerin adaleti olmaları sebebi ile eleştirilse ve adaleti sağlamakta başarısız oldukları bilinse de hukuk çevrelerinde önce Nürnberg sonra Tokyo Mahkemeleri'nin kararlarının uluslararası hukukun tesisi açısından çok önemli olduğu söylenmektedir. Nürnberg Uluslararası Savaş Suçları Mahkemesi'nde "Barışa karşı işlenmiş suçlar" bakış açısı kadar, Nazilere ilişkin müdafilerin o zamanki hukuk kurallarını uyguladıkları yönündeki savunmalarına karşın mahkeme "Uluslararası hukuka aykırı eylemleri işleyenlerin kişisel sorumluluktan kurtulamayacağı"nı belirterek bir çıkış açmıştır! Yani mevcut yasal düzenlemenin izin vermesi halinde bile bireysel sorumluluklarımız sürer, kimsenin yaşam hakkını böyle bir dayanakla elinden alamayız. Gelelim diğer sorumuza, Tokyo'daki mahkemede verilen bir mahkumiyet hükmü de bu açıdan oldukça dikkat

yasaklayarak üstlerinden kazanılan kanlı parayı meşrulaştırıyor. Kimileri sokaklarda onlarla yaşamayı uygun görmüyor. Kimileri de bir 'sahibi' olmazsa yaşamamalı diyor. Ne yazık ki eşit şartlarda olmasa bile birlikte yaşam bu canlara reva görülüyor... Ülkemizde sokak canlıları bir eli yağda bir eli balda, örnek uygulamalarla korunuyorlar diyemsek de geçtiğimiz

çekicidir. II. Dünya Savaşı sırası ve sonrasında üç kez Dışişleri Bakanını ve Başbakan Yardımcısı olarak görev yapan bir Japon diplomatı olan Mamoru Şigemitsu'ya verilen cezanın gerekçesi şudur; saldırgan bir savaş yürütmek ve savaş esirlerini insanlık dışı muameleden korumak için yeterli çaba göstermemek. Oysa mahkeme, Şigemitsu'nun düzenli olarak Japon militarizmine karşı çıkması ve savaş esirlerinin insanlık dışı muamelesine itiraz etmesinden haberdardır, bu sebeple de ona son derece hoş görülüdür ve bu sebeple olacak yargılananlar içinde en hafif cezayı ona vermiş ancak yine de suçlu bulmuştur. Özetle suça engel olmama hali de bir suçtur... Peki bu suçları işleyenlerin kim olduğuna dair akıl yürütmek istediğimizde yine o dönemin bir başka yargılama tutanağında neler görüyoruz? Failler bizden çok uzak, görünce hemen tanıyacağımız, hiçbir koşulda dönmeyeceğimiz kişiler mi acaba? Nazi Almanyası'nda Yahudilerin gettolara ve toplama kamplarına naklinden sorumlu Eichmann'ın Kudüs'teki yargılamasında Hannah Arendt'in olanca çıplaklığıyla bize anlattığı üzere kötülük sıradandır ve herkes yapabilir... Arendt kitabında Yahudi soykırımının mimarı olarak sunulan Adolf Eichmann'ın sadist bir canavar olmaktan öte, "Normal hatta korkutucu derecede normal" bir insan olduğuna dikkat çeker. Kötülüğün asıl düşünme ve muhakeme yetisinin kaybolmasıyla birlikte sıradanlaştığını vurgular. Ancak o dönem Arendt'in kendisine yönelik çok yoğun suçlamaları göze alarak dile getirdiği üzere, Eichmann tüm bunları tek başına yapmamıştır. Nazilerle anlaşılan Yahudi liderler, soykırıma göz yuman ve/veya yardımcı olan devletler, kendi ayaklarıyla ölüme gidenler de suçludur! Olup bitenleri o kadar sıradan bir görev olarak görmeleri ve yerine getirmeleriyle bu iş o denli basitleştirilmiştir

ki; "En ağır cezalardan birini alan canı, fırsat buldukça çocuklara sosis dağıtıyor; on binleri ölüme yollayan doktor, onunla aynı üniversitede okumuş bir kadını, ona gençliğini anımsattığı gerekçesiyle ölümden kurtarıyor; ertesi gün gaz odasına yollanacağı halde yeni doğurmuş bir anneye çikolata yollayabiliyordu... Daha da vahimi Alman Halkı'nın büyük bir kısmı da bu durumu olağanüstü bir normallikle karşılıyordu."

Leonard Cohen'in şiiri durumu en sade haliyle sunuyor. Şöyle diyordu Cohen:

Adolf Eichmann'a ilişkin bilinmesi gerekenler

Gözler:normal

Saçlar:normal

Kilo:normal

Boy:normal

Belirgin özellikler:yok

Parmak sayısı:on

Ayak parmağı sayısı:on

Zeka:normal

Yani 'normal' biri...

Hayvan katliamlarını gerçekleştiren, sonra evine gidip ailesiyle komşularıyla vakit geçiren, onun ne iş yaptığını bilen ama 'emir kulu' olarak görüp üzerinde düşünmeyen, bu tip haberler çıktığında alıcısının ayarlarıyla oynayıp kedilerin yumakla oyalandığı

köpeklerin kemik kovaladığı sosyal medya hikayelerini izleyip eğlenenler gibiydi... Yani bizden biri... Belki de en korkutucu gerçek budur...

Bu saptamalar bana son günlerde önüme düşen bir makalede yazılanları anımsattı...

Aynen alıntılıyorum: "Dünyanın en ünlü seri katillerinden biri olan 1970'lerde en az 30 kadını öldürdüğü seri cinayetleri itiraf eden Ted Bundy ile ilgili yapılan bir araştırma, bilinen tüm gerçekleri değiştirdi. Ünlü seri katilin beynini inceleyen bilim insan-

ları, beklenmedik sonuçlar karşısında şaşkına döndü. Gördükleri kadarıyla, Bundy'nin beyninde anormal hiçbir şey yoktu. Bundy'nin beyin hasarı geçirdiğine dair bir belirti de yoktu, bu da onun neden öldürme içgüdüğüne kapıldığına dair bilimsel bir kanıt sunmuyordu..."

Sözün özü hayvanlara, çocuklara, kadınlara örgütlü kötülükler yapan bu kişilerin bilinen tek ortak özellikleri var; karşı taraf için uzun boylu düşünmeyi reddetmeleri, yani empatik olmamaları... Onun dışında sürüden ve sıradan olmaları galiba...

Tüm bu yazılanlar yukarıdaki soruları ne kadar yanıtladı bilemiyorum ancak son günlerde tatildeki bir anımla sözlerimi noktalamak istiyorum. Tatil yaptığım beldede denize girdiğim yerde sazdan samandan bir kulübede kayıntılı ve içecek satan bir amcayla sohbet ediyorduk. Son derece yorgun görünen, sarkık memelerinden anne olduğu anlaşılan sıkı bir köpek aniden görünürdü. Amcaya "Size yem getirsem, bu arkadaşaya verir misiniz?" diye sordum. Başıyla onayladı, kendisinin de zaten onları beslediğinden bahsetti. Buralar gibi tatil beldelerinde, tatil sonu ter kedilen pek çok köpek olduğundan bahsetti. Atıp gidiyorlar garipleri dedi. Aradan birkaç gün geçiyor benim bazı sağlık sorunlarım oldu denize gidemedim. O sırada Narin'in trajik ölümünü yeni öğreniyor tüm ülke. Bir torba yem alıp gittim ve amcaya anne köpeği sordum. Ağlamaklı oldu; "Boğazını delmişler" dedi. Şok oldum. Boğaz delmek, öldürmek değil, delmek kan içinde bulup belediyeyi aramışlar, akıbetini bilmiyorum diyor bana. Elimde yem torbasıyla kalıyorum. "Delmek niye?" dedim anlamsız bir soru işte... Amca "Ah kızım, Narin'i niye öldürdülerse bu garibana da ondan bunu yaptılar, biz nasıl anlayalım bunca kötülüğü" deyip elimdeki torbayı alıp gitti...

Şefkat yorgunu olduğumuz ülkemizden bir tatil anısı işte...

Biz bir "Hayırsız ada" atlattık. Bunu da atlatırız. Kalın sağlıcakla

Benim büyük dostuma...

Selin Seda Taş*

Özgürlük hangi canlı için vazgeçilebilir? Hangi canlı daracık kafeslerde yumurtaları için ömrünü heba etmek ister? Hangisi en harika barınaklarda bir ömür ister? Hangisi midelerimize girmek üzere hayatından vazgeçer? Nasıl bir yasa katliamdan geçer?

6 yaşlarımda, sadece çocuk olabil-
diğim o anlarda, dedemin elleri-
le hazırladığı salıncakta kendimi
sallıyorum. Dost beni bekliyor yanı
başımda. Sesleniyorum. Bana bakıyor.
Kuyruğu heyecanla sallanırken mutlu
oluyoruz ikimiz de saf sevgimizle.

Çiftliğine büyük ırk köpek seçiyor de-
dem. Kendi yüklediği anlam ve amaç-
la. Israrla da adlarını Dost koyuyor.
Adlarını diyorum; yaşlanıp ölen her
bir Dost'tan sonra bahçeye getirdiği
her köpeğin adı Dost oluyor çünkü.
Oldukça seviyor, oyunlar oynuyor

onlarla. Çocuk kalbimle hissediyorum
ama bilemiyorum bu sevginin sınırlar-
ının neyle çizildiğini, insanın dostluk
anlayışını ve Dost'un yerinin sadece
ona biçilen bir kulübe olduğunu.

İnsanların, insan dışı hayvanlara efen-
di olma hevesi çok eski, bazen inanç
bazen kültür zeminine oturtulmaya
çalışılmış nafi bir çaba. Kainattaki
denge, bir canlının bir diğerine üstün-
lük sağlamasından, onun yaşamına
paha biçmeye veya bir anlam yük-
lemeye çalışmasından çok daha öte.
Zira dünya, bilimi inkâr edenlerle
düzleşmiyor, Darwin'in teorisinde
türlerin kökenlerinin ilişkisi, olsa olsa

bir üstün türe hizmet için var olmak ile
açıklanamıyor.

Bugün insan dışı hayvanların da acı
hissettikleri ve hazlarının olduğu bilim-
sel çalışmalar ile açıklığa kavuşmuşken
soframızdan, kıyafetlerimize, kozmetik
ürünlerimizden spor adı verdiğimiz an-
lamsız vahşetlere kadar sayısız zulüm
insan çıkarları doğrultusunda norma-
lize ediliyor. Varoluş ile başlayan ve
yeryüzündeki tek kutsal olan yaşam
hakkı, nihayetinde insanların biçtiği
anlam ve amaçlarla tüm hayvanların
yerini ve yaşamını belirleyerek yok
sayılıyor.

Mağaralardan modern hayata süren

* Dr., Hayvan Hakları Aktivisti

yolculuğunda kentlere yerleşim sağlayan insanlar, yeryüzünün tek sahibi olmadıkları üzere, birçok hayvanla beraber kentlerde yaşamı paylaşıyor. Her sabah belediyenin işçisini yalnız bırakmayan ve birbirlerinden hiç ayrılmayan Peynir ve Zeytin, sokağın şaşı, uzun tüylü, pek nazlı kedisi Süslü, simidimizden de kedinin mamasından da bir parça almadan gitmeyen martısı ve esnafın dostu Maske isimli köpek aslında mahallenin de hayatın da ta kendisi. Yani tüm canlılar biricik ve saygın hayatlarının tek sahibi. Bu gerçeği yok sayan insanoğlu yarattığı kapital ve endüstriyel sistemleriyle, kendisinden olmayan tüm canlılara saygı ve sorumluluktan çok uzak bir yol çiziyor. Ceplerini markalaştırdıkları pet ticareti ile doldururken diğer cebinde taşıdığı zehirle sokağın sakini olan bu canlıları

öldürüyor. Pek tabii bu üstün tür, diğer türlerin şehir içlerindeki sayılarına ve yerlerine karar vermeye kalkıyor.

Dünya Sağlık Örgütü ve Dünya Veteriner Hekimler Birliği tüm canlılar için sağlıklı yaşamın ortak yaşam paydasında var olduğunu göstermesine rağmen ağaç gölgesinin dahi bulunmadığı, yaptırımları olan yasaları ile refahı sağlanamayan, tüm türlerin yaşamını tehdit eden kapitalist hırslarla sonsuz duvarların örüldüğü sokaklar, ne insanlar ne de hayvanlar için yaşanılabilir oluyor. Ve tüm bunların içerisinde bizler için bugünler, ülkemizde Hayvanları Koruma Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile önu açılarak artan toplumsal şiddetin, tüm canlılar üzerindeki vahşetine şahit oluyoruz. Niğde ve Altındağ'da yapılan

“

Her sabah belediyenin işçisini yalnız bırakmayan ve birbirlerinden hiç ayrılmayan Peynir ve Zeytin, sokağın şaşı, uzun tüylü, pek nazlı kedisi Süslü, simidimizden de kedinin mamasından da bir parça almadan gitmeyen martısı ve esnafın dostu Maske isimli köpek aslında mahallenin de hayatın da ta kendisi.

”

“

Artan toplumsal şiddetin, tüm canlılar üzerindeki vahşetine şahit oluyoruz. Niğde ve Altındağ'da yapılan toplu katliamlarla gözümüzü açtığımız bu vahşet, bilinçli ve sorumluluk sahibi insanlarla, bilim insanlarıyla, hukukçularıyla, veteriner hekimleriyle karşı çıkılsa da sorumlular kör, sağır, dilsiz seyre devam ediyor.

”

toplu katliamlarla gözümüzü açtığımız bu vahşet, bilinçli ve sorumluluk sahibi insanlarla, bilim insanlarıyla, hukukçularıyla, veteriner hekimleriyle karşı çıkılsa da sorumlular kör, sağır, dilsiz seyre devam ediyor. Kentleşmiş sokak sakini olan hayvanların öldürülmesi ile yaban hayatının şehirlere sirayet edeceğini, öldürerek yok edilemeyeceklerini açıklayan vakum etkisini, zoonoz hastalıklar açısından oluşan ve devam eden hayvan-insan antikor zincirinin kırılacağını, yani bilimi reddetmek, sorumluluk almayı reddetmekten geçiyor.

Biraz geriye gidip insanlara hayran kaldıkları Titanik'te bir ömürlerini geçirmeyi teklif etseydik? En harika yemekler ve içecekler, mükemmel müzikler, üstelik hareketli bir gemi üzerinde! Özgürlük hangi canlı için

vazgeçilebilir? Hangi canlı daracık kafeslerde yumurtaları için ömrünü heba etmek ister? Hangisi en harika barınaklarda bir ömür ister? Hangisi midelerimize girmek üzere hayatından vazgeçer? Nasıl bir yasa katliamdan geçer? Yasa ölümü sunarken sağlıklı ve huzurlu toplumsal yaşam nasıl mümkün olabilir? Sokağında kendi halinde yaşamını sürdüren bir köpek haftalar önce barınağa hapsedilmesinin ardından kurtarılsa da yaşadığı stres ve zorbalık onu kalp krizi geçirerek gençlik yaşında bu hayattan kopardığında artık onu ne geri getirebilir? Sormaktan, sorgulamaktan, direnmekten vazgeçmediğimiz, tüm canlıların hak ettiği, bir diğerinin diğerine değer-paha biçemediği ve yaşam hakkını belirleyemediği bir hayatın bilimle, saygı ve sevgi ile kendi ellerimizle inşa edileceği güzel günlere.

Hayvana Şiddet Yasası

Cansu Özge Özmen*

12 Temmuz 2024 tarihinde, AKPlı 72 milletvekilinin imzasıyla TBMM Başkanlığı'na sunulan 5199 sayılı Hayvanları Koruma Kanunu'nun bazı maddelerinde değişiklik yapılmasına ilişkin kanun teklifi, Meclis komisyonuna sevk edilmişti.

17, 22 ve 23 Temmuz tarihlerinde toplamda kırk iki saati aşan komisyon görüşmelerinin sonunda teklif, bazı değişiklikler yapılarak AKP ve MHP milletvekillerinin oylarıyla kabul edildi. Komisyon görüşmelerini ülkenin birçok yerinde nöbet tutarak, meclisin içinde ve dışında bekleyerek takip eden birçok hayvan hakları savunucusu ve uzman vardı. Uzmanların birçoğu görüşmeler sırasında fikirlerini paylaşabilmek için meclis koridorlarında beklediler. Salon değiştikten sonra koridorlara alınmadılar, ilk gün görüşmeleri izledikleri ekran ikinci gün sökülmüştü. Birçok muhalefet milletvekilinin de defaatle belirttiği gibi kanun teklifi hazırlanırken barolara, belediyelere, veteriner hekimlere, tıp doktorlarına, sivil toplum örgütlerine, derneklere danışılmadı; danışıldığı durumlarda ise sundukları uzman görüşleri teklifin içeriğine yansıtılmadı. Kanun teklifi, 30 Temmuz 2024 tarihinde TBMM Genel Kurulu'ndaki görüşmeler sonucunda yasalaştı.

Kanun teklifinin ülke çapında neden olduğu tepkinin temel nedeni, 5199 nolu Hayvanları Koruma Kanunu'nun birinci maddesine eklenen "insan, hayvan ve çevre sağlığı" ibaresiyle başlayarak kanunun amacının hayvanları korumaktan çıkarılması ve hayvanları korumaya yönelik maddeleri kaldırması ya da değiştirmesiydi. Bununla birlikte, teklifin beşinci maddesinde yer alan "ötenazi" kelimesi, hayvanların keyfi bir şekilde öldürülmesinin önünü açıyordu. Komisyon görüşmeleri sırasında bu

maddede değişikliğe gidilmiş olsa da madde kanunlaştığı haliyle 5996 sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanununun dokuzuncu maddesine atıf yaparak, ötenaziyi ya da hayvanları öldürmeyi yasal hale getirmiş oldu. On yıllardır hayvan hakları savunucularının kırmızı çizgisi olarak bilinen ve nüfus kontrolü için "kısırlaştır, aşıla, aldığın yere bırak" yöntemini öngören altıncı madde ise değiştirilerek hayvanların sahiplendirilemedikleri takdirde ömürlerinin sonuna kadar barınaklarda tutulmasını zorunlu hale getirildi: "...mevcutta uygulanan yakala-kısırlaştır-sal metodu yerine Kanun ile yeni bir yaklaşım getirilmektedir. Maddenin dördüncü fıkrasında bu doğrultuda yapılan değişiklikte, hayvan bakımevlerine alınan hayvanlardan rehabilite edilenlerin sahiplendirilinceye kadar bu yerlerde barındırılması hüküm altına alınmaktadır" (Kanun Teklifi, s. 13). Ayrıca, hayvan koruma gönüllüsü ibaresi de kanundan çıkarıldı. Çünkü artık sokakta hayvan olmayacaktı ve onların korunmasına da gerek yoktu. Böylece sivil toplumun zaten tamamen yadsındığı bu süreç sonucunda halkla sokaktaki hayvanların ilişkisi de resmi olarak tanınmaz hale geldi. Teklifte de belirtildiği gibi, Türkiye'de 105 bin hayvan kapasiteli 322 adet hayvan bakımevi olmasına rağmen, teklifin iddiasına göre nüfusu dört milyon olan köpeklerin bu bakımevlerine nasıl sığdırılacağı konusunda bir çözüm sunulmadı. Meclis görüşmeleri sırasında bu soru komisyon başkanı Vahit Kirişçi'ye yöneltildiğinde, Kirişçi de bu soruya net bir yanıt veremedi. Özetle,

kanun teklifi sokak köpeklerinin (teklifteki muğlaklıktan dolayı önce teklifin kedileri ve diğer hayvanları da içerdiği düşünüldü, fakat sözlü ve daha sonra bir maddede yazılı olarak sadece köpeklerin hedef alındığı bir nebze de olsa netleştirildi) artık sadece toplanmalarını, sahiplendirilemedikleri takdirde ömürlerini barınakta geçirmelerini, gerekli görüldüğü durumlarda ise öldürülebilmelerini garantilemiş oldu.

Kanun teklifinin genel ve özel olmak üzere gerekçeleri, birçok sivil toplum örgütü, tıp doktoru, psikolog, veteriner hekim ve uzmanlardan meydana gelen oluşumlar tarafından çürütülse de komisyon ve meclis görüşmelerinde gerekçelerin çarpıtıldığı veriler, toplumun yanlış bilgilendirilmesi, yasayı destekleyen bot hesapların oluşturduğu suni kamuoyu göz ardı edildi ve demokratik ya da şeffaf bir tartışma ortamına izin verilmedi. Çarpıtılan verilerden bazıları Türkiye'deki kuduz vakalarıyla ilgiliydi. Kuduz teması şüphesiyle sağlık kuruluşlarına başvuran kişi sayısındaki artış, köpek-insan-kuduz ilişkisinde bir artış olduğu izlenimi yaratmak amacıyla gerekçelerde yer alıyordu. Halbuki, Türkiye'deki kuduz vakalarında artış yoktu. Aynı zamanda sahipsiz hayvan saldırılarında ve sahipsiz hayvan yüzünden gerçekleşen trafik kazalarında artış olduğu öne sürülüyordu. Ancak, trafik kazalarının kaçının sokak köpeği, kaçının yaban hayvanı kaynaklı olduğuna dair bir veri mevcut değildi. Aynı şekilde, saldırılarla ilgili koşullar, saldırının sahipli/sahipsiz köpekler tarafından gerçekleştirildiğine dair net

* Doç. Dr., Yaşam İçin Yasa İnsiyatifi

bilgi de gerekçelerde yoktu. “Sahipsiz hayvanların sayılarının kontrol altına alınması bir yana bazı çevrelerce adeta sahipsiz hayvanların kontrolsüz artışı desteklenmektedir” gibi mesnetsiz ve muğlak ifadeler de on yıllardır sokak hayvanı nüfus kontrolü konusunda gerek belediyelerle işbirliği içinde gerekse bireysel çabalarla mücadele veren hayvan koruma gönüllülerini ve derneklerini hedef haline getiriyordu.

Gerekçeler içinde bekleneneği üzere sokaktaki kedi veya köpekleri besledikleri için katledilen Gülseren Yıldırım, Yahya Köşek, Meryem Köşek, Funda Güçlü, Alper Engeler ve insanlar tarafından işkence gören ve katledilen sayısız kedi ve köpek yer almıyordu. Aynı zamanda nüfus kontrolünü sağlamak amacıyla kaleme alındığı iddia edilen bu tasarıda sorunun önemli kaynaklarından biri olan evcil hayvan üretim ve satışına hiçbir kısıtlama getirilmedi. İnsanları barınaklardan veya sokaklardan hayvan sahiplenmeye teşvik edecek herhangi bir uygulama da söz konusu değildi.

“Bilimsel verilere göre, sahipsiz hayvanların popülasyonunun kontrol altına alınabilmesi maksadıyla tüm popülasyonun %70’inin kısırlaştırılması gerekmektedir” ifadesinden sonra tasarının metni Türkiye’de 2004 yılından beri yine dört milyon olduğu iddia edilen (hangi yılda kaç olduğu konusunda bir veri yok) nüfusun sadece %8,5 gibi bir oranının kısırlaştırıldığını belirtiyordu. Bu da 2004 yılından beri belediyelerin görevini yerine getirmediğinin kesin bir göstergesi olarak tasarıda yer aldı. Bu başarısızlığın nedenleri ve olası çözümleri hakkında son yirmi yıl içinde hiçbir önlem alınmadığı da bu şekilde belgelenmiş oldu. Daha sonra gerekçeler, Dünya Hayvan Sağlığı Örgütü’nün Kara Hayvanları Sağlık Kodu’na atıfta bulunduğunu iddia ederek, kodda yer almayan bazı sonuçlar sıralıyor ve atıf vermediği bilimsel çalışmalardan söz ediyordu:

Kısırlaştırmanın uzun dönemde popülasyon üzerinde etki etmediği görülmektedir. Bununla birlikte; sürü halinde yaşayan sahipsiz hayvanların kısırlaştırılmasının saldırgan davranışları azaltmadığı, bu davranışlara ilişkin bir etkiye sahip olmadığı hatta

bazı durumlarda saldırganlığın da arttığını gösteren bilimsel çalışmalar mevcuttur. Ülkemizin sahipsiz hayvan popülasyonunun yönetimine ilişkin uyguladığı yakala-kısırlaştır-sal metodunun dünyada uygulandığı ülke sayısı oldukça azdır. Metoda göre, sahipsiz hayvan yakalanır, kısırlaştırılır ve daha sonra toplandığı yere bırakılır. Ancak bu metot, sahipsiz hayvan sayısı az olan ülkeler için bile yeterli olmayan bir uygulamadır (s. 11).

Bu kodun yedinci bölümünün yedinci maddesinde nüfus sayım metodolojilerinden söz ediliyor. Ülkemizde hiçbir zaman yapılmayan zaten yapıldığı da iddia edilmeyen köpek nüfusu sayımları. Dolayısıyla, aslında kodda belirtilen “taşınma kapasitesi”nin aşıp aşılmadığı da meçhul. Metin aynı zamanda kodda yer alan, sivil toplum örgütleriyle işbirliği, yerel halkla iletişim, uzmanlardan alınan görüşler, hayvan satışının düzenlenmesi, köpeklerin geçici süreyle tutulduğu barınaklar için asgari gerekli koşullar gibi kısımlara da değinmiyor. Yani tasarının alıntılıdığını iddia ettiği kodu alıntılılamıyor, alıntılıdığında ise maddeleri bağlamlarından çıkararak aktarıyordu.

Tasarı, yakala-hapset ya da yakala-öldür gibi metotların uygulandığı Romanya gibi örneklerden ve bu metotların ne kadar başarısız olduğunda da söz etmedi. 1975 yılında başlayan ve Güney Hint Okyanusu’nda yer alan Prens Edward Adaları’ndan biri olan Marion Adası’ndaki 2500 kediyi öldürerek yok etme teşebbüsünün işe yaramadığından da bahsetmedi. Ada gibi izole bir alanda bile kedilerin öldürerek yok edilme teşebbüsünün muhalefet milletvekilleri ve uzmanlar tarafından defalarca gündeme getirilen “vakum etkisi”ne yol açtığı, hayvanların üretilerek satışının devam ettiği ve belediyelerin yirmi yıldır yakalayamadıkları köpekleri yakalamayı başarsalar bile köpek nüfusunun artmaya devam edeceği bilinmesine rağmen tasarının geri çekilmedi. Vakum etkisi, herhangi bir bölgeden uzaklaştırılan köpeklerin ya da kedilerin yerine zaman içinde yenilerinin yerleşmesiyle nüfus artışının önlenmesini engelleyen başarısız yöntemlerin bir sonucu. Köpeklerin tamamen bir bölgeden uzaklaştırılması yani hapsedilmesi de öldürülmeleri de

aynı sonucu yaratıyor.

Peki yasa tasarısı kabul edildiğinden beri neler oldu? Uzmanların yaptığı uyarılardan bir tanesi de hayvana karşı şiddetin bu yasayla meşrulaştırılmasından sonra sokak hayvanlarına ve sokak hayvanlarına bakım veren insanlara karşı şiddetin artacağıydı. Maalesef, böyle de oldu. 30 Temmuz 2024 tarihinden önce yasaya karşı gelerek toplanan ve öldürülen hayvanların sayısında büyük bir artış izlendi. Altındağ ve Niğde’de taze ve toplu köpek mezarları bulundu. Birçok barınağın on yıllardır olduğu gibi koşulları görüldüğünde barınacak mekanlar yerine ölüm kampları olduğu ortaya çıktı. Birçok insanın bakım verdiği sokak hayvanları komşuları tarafından çeşitli işkencelere maruz bırakıldı ve öldürüldü. Kedi besledikleri gerekçesiyle insanlar kendi oturdukları sitede şiddet gördü. Eylül ayı başında Kalamış’ta başlayan zehirlenmeler sonucunda en az altmış bir kedi, iki köpek, iki martı ve iki kirpi korkunç bir şekilde can verdi.

Cumhuriyet Halk Partisi, Hayvanları Koruma Kanunu’nda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanununun on yedi maddesinden on altısının iptali için Anayasa Mahkemesi’ne başvurdu ve mahkeme 5 Eylül tarihinde davanın esasın görüşülmesine hükmetti. Ülke genelinde kanuna karşı eylemler sürüyor. AYM’nin kararı iptal yönünde olsa bile, iptal kararının uygulanıp uygulanmayacağını bilmiyoruz. Uygulandığı takdirde de toplumun azınlığını oluşturmalarına rağmen, bu şiddet ehliyetini edinen grubun durdurulmasını sağlayacak mı, onu da hep birlikte göreceğiz. Hayvan hakları savunucuları olarak hayvanlar için ülke tarihimizin en kötü günlerini yaşıyor olmaktan dolayı çok üzgünüz. Ömrümüz yettikçe, akliselim sahibi uzmanların da desteğiyle bilimsel verilere dayanan, ahlaka ve vicdana uygun bir hayvanları koruma yasası için mücadelemizi sürdürmeye devam edeceğiz.

Hayvanları Koruma Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi: <https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D28/Y2/T2/WebOnergeMetni/d/2c98ac-4cb1-4003-9c07-935b00f06b0e.pdf>

“Kutsal Aile”nin feda ettikleri

Lale Tirtıl*

“Ağustos ayında kaybolduktan haftalar sonra yaşamını yitirmiş olarak bulunan sekiz yaşındaki kız çocuğu Narin Güran ülke gündemini yeniden “sarstı”. Çocuklarımızın yaşadığı trajedilere sarsılmaktan öteye çözüm bulamadığımız zamandayız.”

Narin hemen hepsi akraba olan küçük bir köyde yaşamış, orada kaybolmuştu. Birileri öldürmüş, birileri gizlemiş, birileri susmuştu. Çocukların en güvende olmaları gerektiğine inanılan “aile” bir kez daha hata vermişti. Eleştirebilenlerin ortak konusu “kutsal aile” oldu.

Aile ve devlet

Aile heteronormatif kavrayışla kadın, erkek ve çocukları içeren ve insanlık tarihi kadar eski olarak tanımlanan yapı. Platon kentlerin ne ailelerin toplamı ne de biyolojik olarak tanımlanmış iki alt sınıftan değil, bireylerden, yurttaşlardan oluştuğunu belirtse de klasik ana akım sosyologlar, tarihçiler (mainstream yerine malestream olarak okunabilir) için aile sosyal yapının ve gelişimin çekirdeği. Levi-Strauss farklı kültürel modelleri kapsayan perspektifle aileyi “hem maddi hem maddi olmayan mallardan oluşan mülklere sahip bir tüzel kişilik” olarak tanımlar.

Aile evlilikle oluşan, cinsellik, üreme, ekonomik ilişkiler, annelik, babalık, toplumsal cinsiyet rolleri, farklı cins ve kuşaklar arasındaki iktidar ve güç ilişkileri, ortak yaşam, ekonomik ve kültürel yeniden üretimi içeren çok katmanlı bir yapı. Üstelik binyıllara varan bir tarihe dayanarak ataerkil iktidar alanı. Dinler, devletler, birbirinden farklı ideolojik yaklaşımlar aileyi “koruma” kavrayışına sahip.

Bugün içinde yaşadığımız toplumda da ailenin meselesi örf ve adetlerin korunması, saklanması, bozulmaması. Devletin aile yapısını programatik olarak ele alışı Aile Araştırmaları Kurumu kurulması, Aile Şûraları ile olur. 1990 yılında ilki gerçekleştirilen 1. Aile Şûrası’nın hedefi “milli bir aile politikası oluşturmaktır”. Toplumsal değişimler, kentleşmenin getirdiği yeni toplumsal gereklere ve yaşam tarzına uygun olanların korunması ve desteklenmesi, uygun olmayanların değiştirilmeye çalışılması önerilir. Sıkı aile bağları olumlu olarak değerlendirilir.

lirken cinsiyete dayalı hiyerarşik yapı eleştirilir. “Çünkü yeni aile düzeni eşitlikçi, sevgi ve saygıya dayanan paylaşımcı, demokratik hak ve görev dengesini kurabilmiş olan bir aile modeli” olmalıdır. Toplumsal cinsiyet eşitsizliğine dikkat çekilir, “1985 yılında ilan edilen cinsiyete dayalı her türlü ayrımcılığın ortadan kaldırılması gerektiğine dair uluslararası sözleşmenin uygulanması, ayrıca 1990 Çocuk Hakları Sözleşmesi çerçevesinde çocuk istismarının önlenmesinin benimsenmesi gerektiği” vurgulanır. İlk şûra kararlarında; doğum kontrol, çevre sağlığı ve ana-çocuk sağlığı hizmetleri ile çocuk ölümleri ve çok çocukluluk halinin azaltılması, kız çocukların zorunlu eğitiminin sağlanması; zorunlu eğitim sonrası okullaşmanın özendirilmesi, yetişkin eğitim hizmetleriyle kadınların okur yazarlık ve genel eğitim düzeylerinin yükseltilmesi, demokratik aile ilişkilerinin özendirilmesi önerilir. Eşitlikçi, katılımcı, demokratik aile yapısı model olarak tanımlanır. Son-

* Dr., Adli Tıp Uzmanı

raki 4-6 yıl aralıklarla yapılan şûralar, ailenin demokratik değerlerle yapılandırılmasına, yoksulluğa, aile destek hizmetleri ve sosyal hizmetlere vurgu yapar. 2019 yılına gelindiğinde açılış konuşmalarında eşitlikçi, demokratik modernist yaklaşım yerini güçlü aile, güçlü millet, pronatalist “üç çocuk” tavsiyelerine bırakırken 2023 yılındaki şûrada aile “mukaddes” olarak ele alınır.

Devlet bir yandan aile politikaları oluştururken aileyi ilgilendiren diğer alanlarda son yirmi yılda neler değişti?

2005 yılında Türk Ceza Kanunu değişmiş, kadın hareketinin örgütlü mücadelesiyle bireyin fiziksel ve cinsel dokunulmazlığı tanınmıştır. İlk revizyon birkaç ay içinde gelmiş, ergen çocukların kendilerinden yaşlı bireylerle olan cinsel temasını suç kapsamında ele alan madde iptal edilmiştir. 2011 yılında Kadın ve Aileden Sorumlu Devlet Bakanlığı feshedilmiş, yerine Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı kurulmuştur. Kadın birey olarak değil, ancak aile içinde değerlendirilebilir. Sağlık Bakanlığı 2009 yılından itibaren pronatalist uygulamalara geçtiğini açıklamış, kürtaj ve cinayet kavramları birlikte konuşulur olmuştur. Özellikle 2012 yılından itibaren doğum kontrol hizmetleri erkek ve kadınlara kamusal olarak sunulmaya başlanmıştır. 2014 yılında cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlarla ilgili kanun maddelerinde değişiklik yapılmış; çocuk istismarı konusunda uluslararası sözleşmelerde kabul edilen tanımın aksine çocuklara yönelik taciz; şikayete bağlı hale gelmiş, eylemin sarkıntılık düzeyi yasaya eklenmiştir. Cinsel istismar yönünden çocukların korunma çeperi 15 yaşından 12 yaşına indirilmiştir. Cezalar ağırlaştırılırken suç istatistikleri azalma göstermemiştir. Yine Sağlık Bakanlığı 2008 yılında yayımladığı genelgede “18 yaş altında bütün gebeliklerin adli bildirimi”nin gerektiğini belirtirken bir yıl sonra bir başka genelge bildirim zorunluluğunu 15 yaşına indirmiştir. Adalet Bakanlığı 2016 yılında bir genelge yayınlayarak bu karışıklığa son vermiş, erken gebelik tanımı 18 yaş sınırını koruyabilmiştir.

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı “gebe çocuk ve çocuk anneleri” izleyen birimler oluşturmuş, bu birimler 2015 yılında kapatılmıştır.

Türk Ceza Kanunu (2005) 230. Madenin 5 ve 6. Fıkraları sadece dini nikahla oluşturulan birliktelikleri, birden fazla evlilikleri suç kapsamında değerlendirirken Anayasa Mahkemesi 2015 yılında bu maddeleri iptal etmiştir. Toplumsal eleştiriler erken yaşta evlilikleri kabul edilemez, bilimsel veriler erken gebelikleri çocuklar için ölümcül riskli bulurken uygulamalar erken yaşta evlilikleri görmezden gelmiştir.

Eğitim modeli 2012 yılında değiştirilmiş, zorunlu ilk öğretim 8 yıldan 4 yıla indirilmiş, toplum eğitimin üç kademe (4+4+4) olarak 12 yıla yükseltildiğine ikna edilmeye çalışılmıştır. Üstelik kız çocuklarının kent/kır, yoksul/varsıl ayrımı yapmadan örgün eğitimden uzaklaşacağı bilinmesine rağmen... Yine yoksulların çocukları, okulsuz köylerin çocukları, engelli çocukların öğrenime devam etmesini zorlayan yasal engel de ortadan kalkmıştır. Çocukların toplumsal gelişimi etkilenirken yükselen çocuk işçiliği, toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve ayrımcılığı belki de “çocukluğun” sona ermesine neden olmuştur.

Evliliklerin boşanma ile sonuçlanma oranının yükselmesi 2016 yılında Meclise taşınmış, Boşanma Komisyonu kurularak aile danışmanlığı, arabuluculuk gibi önlemler önerilmiştir. Bir önlem olan; boşanmanın reddi davalarında üç yıl yeniden başvuru için zorunlu bekleme süresi ancak 2024 yılında Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilebilmiştir. Nafaka ise hep bir sorun olmaya devam ediyor.

Kadına yönelik ayrımcı şiddet konusunda devletlerin sorumluluk üstlenmesini sağlayan İstanbul Sözleşmesi ya da tam adıyla Kadınlara Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi 2011 yılında imzalanarak mevzuat değişikliklerine gidilmiş, 2021 yılında ise toplumsal ve ailevi değerler ile bağdaşmama gerekçesiyle sözleşme feshedilmiştir.

Bugün hâlâ kadına yönelik şiddet, çocuk istismarı yasal, sosyal, tıbbi olarak entegre biçimde ele alınamıyor. Cezalar yasa metninde yükselirken uygulamada iyi hal indirimleri, yetersiz adli süreçler cezasızlıkla sonuçlanıyor. Bu cezasızlık hali kadınları ve çocukları çaresiz bir kabullenişe zorluyor. Kadınların içine doğdukları ya da evlenerek kurdukları ailelerinde erkek tarafından maruz kaldıkları şiddet yargı süreçleri, “kadın cinayetleri” davalarındaki iyi hal indirimleri, yani cezasızlık sarmalı şiddeti adeta teşvik ediyor. Çocukların cinsel istismarı toplumu “sarsıyor” ama kısa zamanda unutuluyor. Kız çocukları sessizliğe gömülüyor.

Aileyi kutsallaştırmak

Türk Dil Kurumu’na göre kutsal; “güçlü bir dini saygı uyandıran veya uyandırması gereken; kutsi, mukaddes, mübarek, tapınılacak veya yolunda can verilecek derecede sevilen bozulmaması, dokunulmaması, karşı çıkılmaması gereken, üstüne titrenilen, Tanrı’ya adanmış olan, tanrısal olan” anlamındadır.

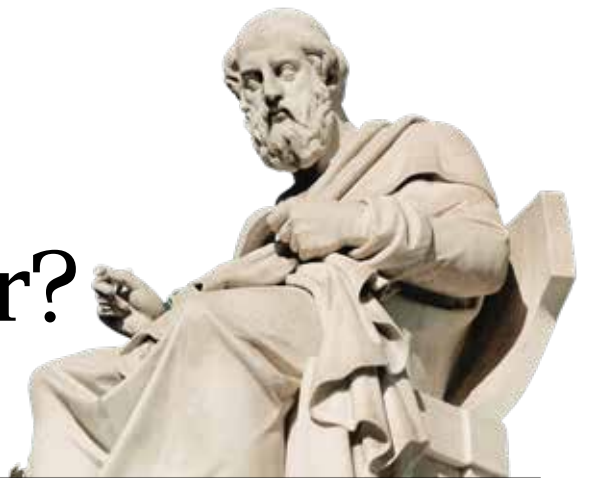
Aileyi kutsal olarak tanımlamak verili olanı değişmez, sorgulanmaz, ilahi, dokunulmaz olarak kabul etmek olacaktır. Oysa son yirmi yılda evlilikten doğuma, çocukluktan kadınların yok sayılmasına varan değişimler gerçekleştirildiği açıktır. Öyle ise dokunulmayan nedir? Elbette ataerki. Ataerki ailenin dokunulmaz, sorgulanamaz, ilahi kılınan erkek iktidarı.

Belli ki korunması gereken örf ve adetler ancak kadınların ve çocukların sessiz itaati ile sağlanacaktır. Kadınlar zorla da olsa her yaşta evlenecek, zorla da olsa doğuracak, zorla da olsa evliliği sürdürecektir, onları bu zorbalıktan bir ölüm ayıracaktır. Devlet bütün kurumlarıyla bize bunu söylüyor olabilir mi?

Oysa sağlıklı bir birey, sağlıklı bir toplum, özgür, eşitlikçi, dayanışmacı, güven duygusuyla bağlı olacağı ilişkiler içinde serpilebilir, var olabilir. Adı aile olsun ya da olmasın. Ya da ölümcül aile modelleri hiç olmasın. Yaşam hakkında başka, kutsal olmasın.

Tabip odası neden siyasetle ilgileniyor?

Ali Çerkezoğlu*

"Yönetimi ellerinde tutanlar asla işlerine gelenin dışına çıkmazlar. Onlara göre doğru yol, güçlülerin, kanunlarına, emirlerine boyun eğmektir. Bu yöneticiler, yanıldıklarına asla inanmazlar. Oysa her bilgi erbabı kendi altında olamı gözetmelidir. Mesela, doktor hastalarını -kendinden güçsüz olanları- gözetir. Kaptan, yolcularını korumaya çalışır. Onlar, tüccar değildir. Yönetici de onlara benzemelidir. İşinde çalıştığı kimselerin işini gözetmelidir. Her yaptığını yönetilenin işine gelmesi için yapmalıdır."

"Devlet- Poletia" (Platon)

Dünya tarihinin ilk ütopiyaların-
dan sayılan "Devlet" adlı ese-
rinde Platon (Eflatun), ideal
toplum düzeninin, adaletli bir devletin
nasıl olması gerektiğini tartışır.

Kuşkusuz binlerce yıl öncesinin
filozofları ile gerçekleştirmeye gerek
yok. Ama yine de hekimler için "onlar
tüccar değildir" ve "yönetici de
onlara benzemelidir" argümanlarını,
üzerlerinden binlerce yıl geçmiş olsa
da önemsememek olmaz. Hekimliğin
geçimin sağlandığı bir meslek olması
gerçekliğini kabullenerek ama tüccarlık
kalıbına da sığmaması gerektiğinin
altını çizerek devam edeyim. Yönetici-
lerin de onlara -hekimlere- benzemesi
için hekimlerin de yapması gerekenler
olduğu çok açık; bu kısa alıntıda çağrı-
mızın tabip odasına ve "yöneticilerine"
de öncelikle "güçsüz olanların gözetil-
mesi talebini" iletiyor Eflatun, tarihin
ve felsefenin derinliklerinden...

2.500 yıl öncesinden gelen ve hekim
kavramının geçtiği yukarıdaki alıntının
tartışmaya çalışacağım soruya önyar-
gısız ve mesleğin sorgulayıcı - sağaltıcı
yönü öne çıkarılarak bakılmasına
yardımcı olacağını umuyorum.

Odamızın tartışma kanallarında
istisnasız üç beş ayda bir bu soru ve
devamında kısır bir tartışma mutlaka
gündeme gelir! Tabip odası neden
siyasetle ilgileniyor?

Bir kısmı kötü niyetli bir kısmı samimi
bir hekim grubunun TTB ve İstanbul
Tabip Odası için ısrarla sorduğu kla-
sikleşmiş bir sorudur. Devamında, "Sa-
dece biz hekimlerin haklarını savunsa,
hekim lobisi yaratıp diğer kesimlerin
aleyhine de olsa 'ayrıcılık' talep etse,
hekim emeğinin değerli oluşundan
yararlanarak tüm sorunlarımızı çözse
ne güzel olur" beklentisi vardır.

İlk bakışta; ülkemiz için haklı bir eleş-
tiri olarak gelebilir, tabip odası "Neden
bir hekim olarak sadece benim hak-
larımı korumuyor da insan haklarına
yoğunlaşıyor ya da küresel ısınmaya
karşı mücadele ediyor?" sorusu.

Tabii ki hayatın, sağlık ortamının,
ülke sosyolojisinin, etik ve deontolojik
değerlerin ve siyasetin temel para-
digmalarının gerçekliği bu beklenti ile
örtüşmüyor.

Çünkü "sorunu bitmeyen bir ülke
icat etmişler ve bizi de içine yerleştir-
mişler" tezini doğrularcasına, sabah
başlayan gündemin akşamı çıkarma-
sının mümkün olmadığı bir ülkede
yaşıyoruz. Ülkenin genel sorunlarına
ek olarak sabah mesaisinden 24 saatlik
nöbetlere kadar sağlık hizmet sunumu-
nun her anında ve ister özel ister kamu
her mekânında karşımıza çıkan bin bir
sorun da cabası. Şiddetten, yönetici
mobbingine, ciro baskısından, korku
filmi gibi her an kapıyı tıklatarak ya da
tekmeleyerek odaya girmesi muhtemel
80. hasta yakınına kadar anksiyeteye
yol açması muhtemel onlarca başlık

sayılabilir.

Ne büyük bir heyecanla hekimliğe
yeni başlarken, ne asistanlığa ya da
uzmanlığa ilk adımı attığımızda, ne
liyakatsizliğe ve kötü koşullara isyan
ederek "özel"e kaçmaya niyetlendi-
ğimiz olgunluk dönemimizde, ne de
"kamudan emekli olayım" telaşy-
la kamuya tekrar dönme çabasına
düştüğümüz son periyotta huzura
kavuşmamız mümkün olmuyor. Yani
icat edilen "sorunlar ülkesinde" sadece
yaşamımıza sınırlar konmakla kalınmı-
yor. Hekimliğimizin özzerklığı, niteliği,
geliri, koşulları da piyasa ekonomi-
sini benimsemiş "siyaset" üzerinden
şekilleniyor.

Öylesine açık bir durum var ki, değil
tabip odası, "Aşağı Kepirce Köyü"
yardımlaşma derneği olsanız bu siya-
setin belirlediği gündemlerin dışında
kalamıyorsunuz!

İsterseniz konuya doğrudan girelim.
TTB ve tabip odasının sadece devlet
mekanizmasını değil sosyal yaşamı da
dinsel saiklerle belirleme girişimlerine
karşı muhalif tutum takınması biraz
olağan karşılanabiliyor. Ülkedeki eko-
nomik program uygulayıcıları hangi
politik eksenlerden olurlarsa olsunlar,
hekimler- sağlık çalışanları ve tüm
emekçilerin ekonomik talepleri, anti
emperyalist tutum ve söylemleri, ülke-
nin kaynaklarının korunması, küresel
ısınma, doğaya ve parklara sahip çık-
mak, kadın haklarında takınılan tutum,
kısaca 1 Mayıs'lara aktif katılımdan,

* Dr., Hekim Sözü Yayın Kurulu Üyesi

GEZİ'nin sekreteryasında yer almaya kadarki geniş bir ekseninde politikaya müdahale daha az itirazla karşılaşılıyor.

“Tabip odası neden siyasetle ilgileniyor” sorusu ile aslında; özel olarak ve net bir biçimde, insan hakları evrensel beyannamesinden Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarına, hekimliğin en temel ilkeleri olan ve Hipokrat yemininde simgeleşen değerlerine ve hatta mevcut Anayasamızın insan haklarını korumayı hedefleyen maddelerine kadar tüm müktesebatı yok sayarak, TTB ve İstanbul Tabip Odası'nın bu düzlemdeki hiçbir konuya ses çıkarmaması isteniyor.

Bu değerleri inkâr edercesine her durumda sadece “devlet” hatta çoğu zaman “derin devlet” söylemine destek verilmesi, verilmiyorsa bile en azından sessiz kalınması, görmezden gelinmesi gerektiğine dair yaygın bir kanı bu. İşte tam da bu aşamada “Tabip odası siyaset yapmasın” cümlesini anlaşılır bir dile çevirdiğimizde; “Tabip Odası bu kapsama giren konularda sesini çıkarmasın”, hatta bazı politikacıları bırakırsak “sesini kessin!” sonucu çıkıyor karşımıza.

Biliyorum, ülkemizdeki on milyonlarca insanın her şeyi kolayca açıkladığı ege-men paradigmanın etkisi bu. Bırakalım dışına çıkmayı, sorgulanması bile çok zor. Bu konularda sorulacak her soru, söylenecek her aykırı söz “muhaliflik-solculuk” kalıbı ile başlar “vatan hainliği” damgalaması ile sonlanır.

Ama kendi adıma ve içinde on yıllardır emek verdiğim, mücadele yürüttüğüm kurumlar adına rahatlıkla söyleyebilirim ki, “siyaset yapmak” olarak kodlanan bu “insan haklarını koruyan hekimlik” anlayışının terk edilmesi mümkün değil. Tercih değil bir zorunluluk ya da ön şarttır. Zaten bu tutumun tersi hekimliği reddetmek anlamına gelir. Üzgünüm ama tabip odası “siyasetle” de ilgilenilecek ve buradan aldığı güçle ve geniş bir hekim grubuyla oluşturacağı sinerjiyle hem hekimlerin hem de ülkenin haklarını koruyacak. İnanın ne kişi olarak bizlerin ne şu anda farklı düşünüyor olsalar da eleştirel bakan hekimlerin

ne de ülkemizin çıkarı bu riyakarlığa sığınmakta değil.

Tabii ki konu bu rahatlıkla açıklanamaz. Çünkü doğrudan anlatmaya kalksam, bugününümüzün, geleceğimizin, hekimliğimizin ve “küçük bir sahil kasabasına kaçmayı başarmış olsak bile” bütün ömrümüzün siyasetin aldığı kararlarla şekillendirildiğini söylemekle de yetinebilirdim.

Öyleyse “Tabip odası siyasetle ilgileniyor” eleştirisinin en çıplak haliyle nereden kök aldığını yazarak ve en açık hali ile tartışarak devam edeyim.

“Savaş bir halk sağlığı sorunudur”, “idam” bir cezalandırma yöntemi olamaz ve hekimler idam edilecek olanlara “uygundur” raporu veremez! Saddam'ın yönettiği Irak'ın Halepçe kenti için de, Hiroşima ve Nagazaki'ye Amerika tarafından atılan “nükleer -atom bombaları” için de, ülkemizde kameraların naklen verdiği “ağaçların kesilmesine, kamusal parka AVM dikilmesine karşı çıkan” Gezi'deki milyonları biber gazına boğanlar için de kameraların göremediği bölge ve şehirlerde yaşanan gaz ve bomba kullanımı için de, asayiş sağlama-da, terörü önlemede ya da devletin herhangi bir sorunu çözme girişimlerinde ve sadece devletin değil her kim kullanırsa kullansın; nükleer silahlara, bombalara, kimyasal ve biyolojik silahlara, mayınlara karşı çıkmak insanlığın temel misyonudur ve varlık sebebi yaşatmak olan bir mesleğin mensupları ve meslek örgütleri olarak ötelenemez görevimizdir.

Bir insanlık suçu olarak “işkenceyi” reddetmenin, en etkili tespit yöntemi ve daha da önemlisi caydırıcı faktör olan “İstanbul Protokolü”ne uygun adli muayene yapılmasını talep etmenin, evet, siyasetle ilgisi vardır. Ve son olarak bam teline basmadan yazıyı bitirmeyelim. Ülkemizdeki eşitsizlik ve ayrımcılığın bitirilemediği her dönemde ister “ulusların kendi kaderini tayin etme hakkı” ilkesi isterse meseleyi “terör ve bölücülükle mücadele” ekseninde değerlendirin, hayatımızı, mecburi hizmet başta olmak üzere mesleki yaşamımızı, askerliğimizi, ülke

kaynaklarını ve doğal olarak bu kaynaklara ihtiyacı olan sağlık bütçesinin azlığını ya da çokluğunu belirleyen askeri harcamaları, “anlaşılmayan bir dilde” konuşan hastadan anemnez alınamayacağı gerçeğini sağlıktan ve hekimlik değerlerinden yalıtım mümkün olmayacağından; “Kürt sorununun” çözümünde herkesin olduğu gibi TTB ve tabip odasının da sözü, diğer bütün demokratik kurumlar, sendikalar ve demokratik kitle örgütleri ile birlikte bir tutumu olmalıdır.

Unutmamalıyız ki tüm bunlar demokratik bir ülke olma yolunda atılacak adımlara TTB ve tabip odalarının bir katkısı olarak görülmelidir.

Hekimliğin binlerce yıldır onurlu bir meslek olarak varlığını devam ettirebiliyor olmasının kerametini, tarihsel olarak kendisini haklı çıkaracak olan değerlere sarılmış olmasında bulabilirsiniz.

Kuşkusuz savunduğumuz değerler ışığında TTB ve tabip odasının insan yaşamını savunma ve insan haklarını korumada İnsan Hakları Derneği'nin, çevreyi koruma konusunda Ekoloji inisiyatiflerinin, işçilerin hakları açısından işçi ve kamu sendikalarının rolüne bürünmemesi gerektiğini söylemeye bile gerek yok. Kürt sorununun çözümü, Alevi yurttaşların uğradığı ayrımcılık, kadın cinayetleri ya da LG-BTİ+ meselelerinde sağlık ve hekimlik düzleminden söz söyleme, ilgilenme ve müdahale etme ile siyasi parti gibi davranma arasındaki farkın ayırdına vararak, hekimlik değerlerinden, sunduğumuz sağlık hizmetinin niteliğinden ve meslektaşlarımızdan aldığımız güçle başta sağlık siyaseti olmak üzere bizleri etkileyen ve etkileyecek bütün meselelere seyirci kalınmayacağına dair kararlılık, sorunun en kısa cevabını oluşturur.

Bu nedenle, Eflatun'un iki bin beş yüz yıl öncesinden yankılanan sesini duymaya, uyarılarını dikkate almaya ve sadece TTB ve tabip odasını değil, tüm hekimleri ve 85 milyon yurttaşımızı kendi gündemleri ve kendi değerleri üzerinden siyaset yapmaya davet ediyorum...

Sağlık Bakanlığı Ek Ödeme Yönetmeliği tüm hukuka aykırılıklarıyla yeniden yürürlükte

Hazal Pekşen Demirhan*

Anayasa Mahkemesi ve Danıştay kararlarında işaret edilen hukuka aykırılıklar giderilmeksizin, önceki yönetmelikle aynı hükümleri içeren Sağlık Bakanlığı Ek Ödeme Yönetmeliği 06.08.2024 tarihinde yayımlanarak yürürlüğe girdi.

Sağlık Bakanlığı Ek Ödeme Yönetmeliği 06.08.2024 tarihinde yayımlanarak yürürlüğe girdi. Yönetmelikte tıpkı öncekinde olduğu gibi;

Kanuni dayanağı olmadığı halde “mesai dışı çalışma” düzenlemesi yapıldı

Yönetmelikte hukuka aykırı olarak, herhangi bir üst hukuk normunda yer almayan “mesai dışı çalışma” düzenlemesi yer almaktadır. Üstelik “Sağlık tesisindeki ihtiyaç göz önüne alınarak başhekimlikçe sağlık tesisi/klinik/ branş bazında ayrı ayrı mesai dışı çalışma yaptırılabilir.” denilerek, bu konuda başhekimlere yetki verilmektedir.

Oysa Sağlık Bakanlığı'na bağlı sağlık kurum ve kuruluşlarında ne şekilde çalışılacağı, Yataklı Tedavi Kurumları İşletme Yönetmeliği'nde düzenlenmiştir. Bu yönetmeliğin 38. maddesi ile birlikte bütünü değerlendirildiğinde, hastane başhekimlerinin sağlık hizmetlerinin sürekliliği ve kesintiye uğramaması amacıyla personel sayısını da dikkate alarak vardiya ve

nöbet uygulamaları ile farklı çalışma saatleri belirleyebileceği anlaşılmaktadır. Yataklı Tedavi Kurumları İşletme Yönetmeliği'nde normal çalışma düzeninin yanı sıra sadece nöbet ve vardiyalı çalışma düzenlenmiş, başka bir çalışma modeli tanımlanmamış olduğuna göre, mesai dışında verilecek sağlık hizmeti planlanırken hekimlere bu görev ya nöbet olarak verilebilecek ya da vardiyalı sistem içinde bir grup hekim mesai saatlerinde hizmet sunar, diğer vardiyadaki hekimler rutin mesai dışında sunabilecektir. Ne var ki yapılan düzenleme, bu iki çalışma biçimi de olmayıp, bunlara ek olarak yeni bir çalışma şekli yaratmaktadır.

Sağlık personelinin çalışma şekli ve koşullarına ilişkin yeni bir belirleme yapan bu düzenleme, öncelikle memurların ve diğer kamu görevlilerinin nitelikleri, atanmaları, görev ve yetkileri, hakları ve yükümlülükleri, aylık ve ödenekleri ile diğer özlük işlerinin kanunla düzenleneceğini belirten Anayasa'nın 128. maddesine aykırıdır. Yasa'da düzenlenmeyen bu konunun, sağlık kurumlarının nasıl işleyeceğine ilişkin özel yönetmelik olmadığı halde, çıkarılma amacı personele yapılacak

ek ödemenin usul ve esaslarını göstermekte olan bir yönetmelikle belirlenmesi hukuka aykırı olmuştur.

Kanuni dayanağı olmadığı halde ek ödeme için “sağlık tesisine fiilen katkı sunmak” kriteri getirildi

Yönetmelikte ek ödemenin, personele ve sağlık tesisine fiilen katkı sağladığı sürece verilebileceği şeklinde düzenlenmiştir. Ancak Yönetmeliğin dayanağı olan 209 sayılı Sağlık Bakanlığına Bağlı Sağlık Kurumları İle Esenlendirme (Rehabilitasyon) Tesislerine Verilecek Döner Sermaye Hakkında Kanun'da, ek ödeme yapılabilmesi için “sağlık tesisine fiilen katkı sunmak” gibi bir kriterle yer verilmemiştir.

Daha doğru ifade ile 209 sayılı Kanun'da 09.03.2013 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 6428 sayılı Kanun ile değişiklik yapılmış ve Kanun'dan “Personelin katkısıyla elde edilen” ibareleri çıkarılmıştır. 209 sayılı Kanun'un, Yönetmeliğin dayanağı olarak anılan maddesinden “personelin fiili katkısı”na yönelik kriter 10 yılı aşkın süre önce çıkarılmışken, Yönetmelikle bu koşul yeniden getirilmektedir.

* Av., İstanbul Tabip Odası Hukuk Bürosu

Anayasa'nın 128. maddesi gereğince, kamu görevlilerinin aylık ve ödenekleri ile diğer tüm özlük işlerinin kanunla düzenleneceğini açık olup, ek ödeme için Kanun'da olmayan bir kısıtlamanın Yönetmelik'le getirilmesi Anayasa'ya aykırı olmuştur.

Hastalık izinlerinin çalışılan günden sayılmasına ilişkin kanuna aykırı kurallar getirildi

Yönetmeliğe göre yılda 7 günü geçmeyen kısa süreli hastalık rapor süreleri çalışılmış gün olarak kabul edilmektedir. Ancak hastalık izninde geçen sürenin yılda sadece 7 gününün çalışılmış kabul edilmesi hukuka aykırıdır.

Nitekim 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 105. maddesi gereği, memura hastalığa göre değişmekle birlikte 36 aya kadar "aylık ve özlük hakları korunarak" hastalık izni verilebilmektedir. 657 sayılı Kanun'a rağmen, Sağlık Bakanlığının personelin aylık ve özlük haklarını yılda sadece 7 gün koruması hukuka aykırı olmuştur.

Yanı sıra, Yönetmelik'te heyet raporlarının hakem hastane tarafından onaylanması halinde, heyet raporunda belirtilen sürelerin çalışılmış gün kabul edileceği düzenlenmiştir. Heyet rapor sürelerinin "hakem hastane tarafından onaylanması" koşulu ile çalışılmış gün olarak kabul edileceğine dair düzenleme de hukuka aykırıdır. Nitekim hastalık raporlarının hangi hallerde, hangi hekimler veya sağlık kurulları tarafından verileceği Devlet Memurlarına Verilecek Hastalık Raporları İle Hastalık Ve Refakat İznine İlişkin Usul Ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'te gösterilmiştir. Anılan Yönetmeliğe göre hakem hastane tarafından raporun değerlendirilmesi istisnai bir yoldur. Hakem hastaneye kişinin sevki, ancak "Hastalık raporlarının fenne aykırı olduğu konusunda tereddüt bulunması" halinde söz konusu olmaktadır. Hal böyle iken bir özlük hakkı olan ek ödemenin verilmesi için ortada tereddüt doğuran bir durum olmadığı halde hasta hekimin, tedavinin ayrılmaz parçası olan istirahatinden alıkonularak hakem hastaneye gönderilmesi, hakkaniyete uygun olmadığı

gibi mevzuata da uygun değildir.

Yurtdışındaki bilimsel toplantılar çalışılan gün olarak kabul edilmedi

Personelin yurt dışında katıldığı kongre, konferans, seminer ve sempozyum gibi bilimsel toplantılar çalışılmış gün olarak kabul edilmeyerek, hekimler bu günlerde aylık gelirin önemli bir parçası olan ek ödemeden yoksun bırakılmaktadır.

Bilimsel toplantılara katılımın yurt içi-yurt dışı diye ayrılmasını haklı kılabilecek bir neden de bulunmamaktadır. Nitekim bizzat Sağlık Bakanlığının İzin Yönergesi'nin 46. maddesinde, yurt içi-yurt dışı ayrımı yapılmaksızın, bilimsel toplantıya çalışma veya posterle katılacak personel ile davetiye

ile çağırılan personele izin verileceği, sadece gözlemci olarak katılacak personele ise yıllık izne mahsuben izin verileceği yer almaktadır.

Yurt dışında katılan bilimsel toplantı ve eğitimsel faaliyetlerin çalışılmış günden sayılmaması, ya hekimlerin bu toplantılara katılmayarak eğitim faaliyetlerinden geri kalmalarına ya da yıllık izinlerini kullanarak bu faaliyetlere katılmalarına neden olacaktır.

Hekimlik mesleğinin doğası ve niteliği gereği, sürekli kendini geliştirmeyi, uluslararası alandaki bilimsel çalışmaları yakından takip etmeyi gerektirmektedir. Bu nedenle hekimlerin yurtdışında yapılacak bilimsel toplantılara katılmama şansı bulunmadığından, bu toplantılara gitmek için yıllık izin hak-

kını kullanmaları, yani Anayasa'nın 50. maddesi ile düzenlenen dinlenme hakkından feragat etmeleri gerekmektedir.

Sağlık hizmeti sunumunda hatanın sonuçlarının son derece ağır olduğu gözetildiğinde, dinlenme hakkının kısıtlanmasının kamu yararı ve hizmetin gereğine uygunluğundan söz etmek mümkün bulunmamaktadır. Böyle bir alanda, yoğun emek ve mesai ile çalışan hekimlerin dinlenmelerini teşvik etmek gerekirken, aksi yönde düzenleme yapılması, hem çalışanların hem de sağlık hizmeti verilenlerin haklarını ihlal etmektedir.

Disiplin cezası alan hekimlerin taban ek ödemesinin kesileceğine yönelik düzenleme yeniden getirildi

Yönetmeliğe göre personelin disiplin cezası alması, taban ek ödemesinin de kesilmesine yol açmaktadır. Bir başka ifade ile hekime bir eylem nedeniyle, birden fazla ceza tesis edilmektedir. Disiplin durumunun taban ek ödemesinin belirlenmesinde rol oynaması, "ikinci ceza" niteliğindedir.

Disiplin cezasını gerektiren eylemler ve bunların karşılığında verilebilecek olan disiplin cezaları 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nda ve 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nda gösterilmiştir. Bu cezalar arasında, ek ödeme kesintisi yer almamaktadır.

Geçmişte yapılan buna benzer düzenlemeler Danıştay kararları ile hukuka aykırı bulunmuştur. Bu kararlarda; herhangi bir disiplin cezası alanlara ayrıca bir de aylıktan kesme cezası niteliği taşıyan şekilde belli bir süre hiç ek ödemededen yararlandırmama veya ek ödeme tutarından kesinti yapılması yoluna gidilmesinde hukuka uygunluk bulunmadığı, zira disiplin cezasına konu eylemler için uygulanacak yaptırımın mevzuatta belirlenmiş olup idari düzenlemeyle disiplin cezasının yanında aynı eylemden dolayı bir de gelir mahrumiyetine yol açacak biçimde düzenleme getirilmesine olanak tanıyan bir yetkinin idareye tanınmadığı ifade edilmiştir.

Yönetmeliğin dayanağı olan 209 sayılı Kanun'da da, disiplin cezasının taban ek ödemesinin kesilmesine yol açacağına yönelik düzenlemeleri yer almakta ise de, bu düzenlemeler Anayasa'ya aykırıdır.

Nitekim Anayasa'nın 128. maddesinin 2. fıkrasında "Memurların ve diğer kamu görevlilerinin nitelikleri, atanmaları, görev ve yetkileri, hakları ve yükümlülükleri, aylık ve ödenekleri ve diğer özlük işleri kanunla düzenlenir. Ancak, mali ve sosyal haklara ilişkin toplu sözleşme hükümleri saklıdır." denilmek suretiyle memurlar ve diğer kamu görevlileri, özlük hakları bakımından yasal güvenceye kavuşturulmuştur. Memurlar ve diğer kamu görevlilerinin ve bu kapsamda yer alan sağlık personelinin statü haklarını doğrudan etkileyen disiplin işlemlerinin diğer özlük işleri kavramı kapsamına girdiğine kuşku bulunmamaktadır. (AYM, E. 2022/102, K. 2023/154, 13/9/2023)

Anayasa'nın 35. maddesiyle güvenceye bağlanan mülkiyet hakkı, ekonomik değer ifade eden ve parayla değerlendirilebilen her türlü mal varlığı hakkını kapsamaktadır. Bu bağlamda döner sermaye ek ödemesi mülkiyet hakkı kapsamındadır.

Sağlık kurum ve kuruluşlarında görev yapan personele yapılacak ek ödeme oranının belirlenmesinde disiplin durumunun gözetilmesini öngörmek suretiyle mülkiyet hakkına yönelik bir sınırlama getirmektedir.

Anayasa'nın 13. maddesinde "Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasa'nın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasa'nın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve laik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz." denilmektedir.

Anayasa'nın mülkiyet hakkını düzenleyen 35. maddesinde, bu hakkın sadece kamu yararı amacıyla sınırlandırılabilirliği belirtilmiştir. Disiplin cezası alan personele taban ek öde-

mesinin yapılmamasında herhangi bir kamu yararı olmadığı gibi, bu kuralın uygulanması sağlık çalışanlarının gelirlerinin büyük bir kısmından mahrum bırakılmaları sebebiyle motivasyonu düşürecek, sağlık hizmetinin niteliği de olumsuz etkilenecektir.

Yanı sıra ek ödeme yapılırken personelin disiplin durumunun dikkate alınmasının zaten farklı bir disiplin cezasına çarptırılan kişi bakımından aynı fiilden dolayı yeniden yargılanmama veya cezalandırılmama ilkesini ihlal edeceği, disiplin cezalarının varlığı halinde bunların kesinleşmesinin beklenmesinin öngörülmediği, disiplin cezalarına karşı yargı yoluna başvurma imkânı getirilmişken bunun sonucu beklenmeden ek ödemedan mahrum bırakılmanın etkili başvuru hakkının özüne dokunacağı da açıktır.

Ek ödeme yönetmeliği yargıya taşındı

İlk günden bu yana itiraz ettiğimiz,

- Üst hukuk normlarında yer almamasına rağmen, mesai dışı çalışma gibi bir uygulamanın ve başhekimin bu konudaki düzenleme yetkisinin Yönetmelikle getirilmesi,
- Ek ödemenin personele fiilen katkı sağladığı sürece verilecek olması,
- 7 günü geçen hastalık izinlerinin çalışılmış günden sayılmaması,
- Heyet raporlarının çalışılmış günden sayılması için hakem hastane onayından geçme zorunluluğu,
- Yurt dışı kongre günlerinin çalışılmış günden sayılmaması,
- Disiplin durumunun taban ek ödemesinde kesintiye neden olması,

gibi düzenlemeler ve dayanak 209 sayılı Kanun'un ilgili hükümlerinin Anayasa Mahkemesi'ne taşınması talebimizle birlikte Danıştay'da dava konusu edilmiştir.

Organ aktarımlarına ilişkin etik bildirge

“

4-5 Nisan 2008 tarihlerinde “TTB Etik Bildirgeler Çalıştay”nda geliştirilmiş, 20 Haziran 2009 tarihinde “TTB II. Etik Bildirgeler Çalıştay”nda güncellenmiş, 26 Haziran 2009 tarihinde TTB 58. Büyük Kongre’sinde kabul edilmiştir.

”

Tıp, uzun yıllardan beri çeşitli nedenlerle işlevini kaybetmiş ya da tükenmiş vücut parçalarının yerine canlılardan ya da kadavradan aldığı kan, deri, kemik, kemik iliği, sperm, kornea, böbrek, kalp, karaciğer, pankreas, ince bağırsak, akciğer gibi organ, organ parçaları veya hücrelerin yenilerini koyma çabası içindedir. Hızla gelişen tıp teknolojisi, canlıdan ve kadavradan organ aktarımının yanı sıra kök hücre araştırmaları, kordon kanı bankacılığı gibi yeni tekniklerin organ aktarımı için kullanımı üzerinde çalışmaktadır. Organ aktarımı teknolojilerinin bilimsel ve etik standartlar içinde uygulanması temel koşuldur.

Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de organ aktarımıyla ilgili olarak tıp etiği açısından iki temel sorun vardır:

1. Organ Sağlama

Organ bağıışı organ aktarımının ana kaynağıdır. Organ aktarımı, diğer tıp teknolojilerinden çok daha fazla insan unsuruna bağlıdır. Bağıış, gönüllülük ve fedakarlıkla hiçbir maddi çıkar beklemeden ve yalnızca başkasına iyilik amacıyla yapılmalıdır. Canlıdan organ aktarımında aile ve akrabalar arasında dahi gönüllülüğün sağlanmasında güçlükler yaşanabileceğinden, öncelikle ölüden nakiller özendirilmeli ve halkın desteği sağlanmalıdır. Bu amaçla, yürütülecek programlarda canlıdan ve ölüden organ aktarımı, beyin ölümü ve benzeri ilişkili kavramlar konusunda kamuoyu bilgilendirilmeli ve halkın

güveni kazanılmalıdır.

1.1. Canlıdan Organ Aktarımı:

Tıp etiği, insanı zihnen ve bedenen bir bütün olarak görür ve varlığına saygı göstermeyi amaç edinir. Canlıdan organ aktarımında vericinin yaşam niteliği azami ölçüde gözetilmelidir. Canlı vericiden organ alarak sağlıklı insanın bedensel bütünlüğünü bozmak, ancak bir başkasının yaşamını kurtarma amacıyla haklı görülebilir.

a. Konunun etik boyutu; tıbbi açıdan gerekli aydınlatmanın yapılmasından sonra, organ vericisinin hiçbir baskı altında kalmadan, kendi özgür iradesiyle, tamamen gönüllükle organını bağıışlaması esasına dayanır.

b. Organ ticareti tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de yasaktır. İnsan kaynaklı hücre, doku ve organların, para karşılığı alınıp satılabilir ticari meta haline getirilmesi etik açıdan kabul edilemez. Devletler bunun için gerekli tüm önlemleri almakla, yaptırım uygulamakla yükümlüdürler.

1.2. Ölüden Organ Aktarımı:

Ölümlerle birlikte kaybedilecek insan kaynaklı doku ve organların yaşam kurtarmak için kullanılması tıp etiği açısından uygundur. Organ aktarımı ve bağıışı ile yaşamın kurtarılması, yaşamın değeri kavramıyla da uyumludur.

a. Etik boyut: Kişi daha önceden bu konuda yazılı beyanda bulunmuşsa ölümünden sonra organları nakil için

kullanılır. Bu tür durumlarda kişinin yazılı beyanına rağmen kararın aile üyelerine bırakılması, özerkliğe saygı ilkesine aykırıdır.

b. Beyin Ölümü: Beyin ölümü sap-tanan hastalar organ temininde en önemli kaynağı oluşturmaktadır. Beyin ölümü ölçütleri, ilgili yasal düzenlemelerde tanımlanmıştır.

c. Organa ihtiyacı olan insan sayısının fazlalığına rağmen organ bağıışının yetersiz olması nedeniyle, toplumun bu konuda bilgilendirilmesi temelinde ‘varsayılan bağıış sistemine’ (kişinin aksi yönde bir beyanı olmadığı sürece, öldükten sonra organ vericisi olarak değerlendirilmesi) geçilmesi ve bunun için gerekli altyapı çalışmalarının yapılması önerilir.

2. Organ Dağıtımı

a. Organ Koordinasyon Sistemi ve Bekleme Listesi: Tıp etiği açısından bağıışlanan organların dağıtımında en adil çözüm, ulusal bekleme listesidir. Burada amaç, temin edilmiş organı tıbben en acil ve en çok gereksinimi olan uygun alıcıya, listedeki öncelik sırasına göre vermektir. Bu bağlamda var olan ulusal bekleme listesinin adil, güncel, şeffaf ve etkin bir biçimde çalışması güvence altına alınmalıdır.

b. Akraba dışı organ bağıışı sadece gönüllülük ve yararlı olma amacıyla yapılabilir. Organ satışını önlemek amacıyla akraba dışı organ bağıışlarında alıcı ve vericinin kimlikleri açıklanmamalıdır.

Salıncak

Haydar Can Dokuyan*

Mehmet amcayla 8. Nöbetimde tanıştım. Ağustos ayının 8'i idi. Sayılara inanmam ama mesleğe yeni başladığım o günlerde halen işe gittiğim günleri sayıyordum. Diğer günlerden bir farkı da yoktu. 48A'ya her zamanki saatinde bindim. Bu otobüsün dolaşa dolaşa gitmesini seviyorum. Müzik dinleye dinleye önce Nilüfer'in içinde dolaştık sonra Bursa'nın tarihi sokaklarını dolaşa dolaşa Çekirge içinden yeşilliklerin ve kadim yapıların arasından Tophane sırtlarındaki Memleket Hastanesi'ne ulaştım. Görkemli turkuaz bina ilk gördüğüm günden beri etkilemiştir beni. Bazı binalar vardır. Yaptığı işin ruhunu taşır. Turkuaz rengi, birbirine yakın dikdörtgen pencelereleri ile bu 7 katlı bina da hastane ruhunu taşıyordu bana kalırsa. Bana öyle geliyor ki üzerinde hastane yazmasa bile hastalar kendiliğinden yürürlerdi buradan içeri.

Acil servisin içinden sabah henüz yoğunlaşmamış polikliniklere bir göz atıp nöbet odasına uğradım. Nöbetten çıkacak ekibin artık alıştığım yoğunluk şikayetlerini çay simit eşliğinde dinledim. Acil nöbet çizelgesini kontrol ettikten sonra yine tüm nöbet sarı alana yazılmama gocunur gibi oldum. Bir yandan da yeşil alanda 2 dakikada bir hasta bakıp poliklinik sırası eritme stresi yaşamayacak olmam rahatlatıcı doğrusu. Bu eski hekimlerle anlaşamıyacağımız belli ki. Performans yapmak için yine kendileri yeşilde; yenileri sarı-kırmızı alana yazmışlar. Anlayacağınız daha ciddi ve ağır hastalar yine bize kalmış. Şimdilik ses etmemek en doğrusu. Sarı alanda hastalar doğru-dan sırayla perdelerin arasında yan yana dizilmiş sedyelere oturuyor. Hiç değilse muayene edecek zaman oluyor. Hastayı muayene ettikten sonra hastaların eline verilen pembe kartlara muayene bulgularını ve tedaviyi yazıp hemşire hanımlara veriyoruz. Hemşire hanımlar tedaviyi hazırlayıp uyguluyor. Yan yana dizilmiş sedyeler arasında gezeceğim 24 saatlik nöbet böylece

her zamanki gibi başlıyor.

Hastaları uzun süre müşahade altında tutmak ya da uzun sürecek tedavi vermek çalışma koşullarını zorlaştırıyor. Çünkü sedye sayısı kısıtlı ama hasta sınırsız...Sedyelerdeki hastaların tedavi ya da tetkikleri uzun sürerse sıradaki hastalar homurdanmaya başlıyor. Durumu kritik olan hastaları atlamamak, sıranın çok uzamasına mani olmak, tedavileri doğru yazmak bu yetmezmiş gibi hastalara durumu anlatıp ikna etmek lazım. İlk nöbetler biraz sarsıldım ama bir şekilde içinden çıkabildiğimi görünce mutlu olmadım da değil. Evrimin şu yasası unutulmamalı; Ne en güçlü olan tür hayatta kalır ne de en zeki olan. Değişime en çok adapte olabildir hayatta kalan.

Perdelerin arasındaki sedyeleri gezip negatoskopda akciğer filmlerine, elime tutuşturulan sonuçlara bakıp koştururken Mehmet amcayla tanışacağımı bilemezdim tabi. Akşam saat 8 sularıydı. Bir gözüm sürekli sarı alanın kapısındaki hasta sırasında muayeneleri yapıyordum. Bir ara beni boşa yakalayan hemşire hanım; 'Hocam sedye 8'e de hasta aldık. Gördünüz değil mi?' diye sordu. Kaşlarımı kaldırıp kafa sallayarak perdeyi açtım. İşte Mehmet amca oracıkta oturuyordu. Beyaz saçları, mavi gözleri, ekose kah-verengi gömleği ile ellerini bacaklarının üzerine koymuş bekliyordu. Halinden oldukça sıkıntı içinde olduğu belliydi. Yüzünden ter damlaları aşağıya doğru süzülüyordu. Geç gördüğüme canım sıkılarak yaklaştım.

-Geçmiş olsun amca, ne şikâyetiniz vardı?

-Sanırım salıncaktan inme zamanı geldi evladım.

Öksürtük, nefes darlığı, karın ağrısı gibi bir şikâyet beklerken amcanın söylediğini yanlış anladığımı düşündüm.

-Anlamadım. Bir yerden mi düştünüz?

-Daha düşmedim ama kendim usturupluca ineğim diyorum.

Oldukça yorgun olduğum ve sırada

bekleyen hastaları düşünmem gerektiği için bir an evvel ne demek istediğini anlamam gerekiyordu. Acaba deliryum-da mı? Bilinç bulanıklığı olabilir mi bu?

-Burası neresi amcacım? Siz neredesiniz şu anda?

Terini koluyla silip gözlerini ilk defa gözlerime dikerek yanıtladı:

-Hastane tabii.

-Peki ben nasıl yardımcı olabilirim size?

-Beni şöyle bir daha uyanmacasına uyutabilir misin?

-Uykusuzluk için mi acil servise geldiniz yani?

Bir yandan beni oyalamasına sinirleniyor bir yandan da sıkıntı içinde olmasına rağmen gösterdiği rahat tavır ilgimi cezbediyordu.

-Hayır. 8 gündür evde yatıyorum. Yorganın altından çıkmadım. Artık bugün ölürüm dedim ama ölecek gibi de değilim. Bugün ölemezsem büyük sıkıntı olur. Şunun şurasında 3-4 saat kaldı. İş tehlikeye atmayayım dedim.

Artık nadir bir 'vaka' ile karşılaştığımı farkındayım. Dakika da 18-20 soluyor. Soğuk soğuk terliyordu. Şikâyetini öğrenemediğime göre fizik muayene ile devam edeyim.

-Peki amca. Ben bir muayene edeyim. Ondan sonra yardımcı olayım size. Sırtınızı açabilir misiniz?

-Yardım edeceksin yani değil mi?

-Tabii, hiç etmez miyim.

İsteksizce gömleğini sıvadı. Stetoskopu önce sırtına sonra göğsüne koyup dinledim. Sol tarafta solunum sesleri fecaat. Amcanın sol tarafı kar kürüyor sağ tarafı da zurna çalıyordu. Anlaşıldı. Pnömonidir bu.

-Zatürre olmuşsunuz anlaşılan.

Gözleri parıldadı birden.

-İyi! Ne diyorsun? Olur mu bu iş bu gece?

-Hangi iş?

-Yahu dedim ya. 4-5 saat kaldı. Bu gece

* Dr., Hekim Sözü Yayın Kurulu Üyesi

olmazsa çok fena. Salıncaktan inmem lazım artık.

Derin bir nefes aldım. Zatürreyle birlikte menenjit mi oldu bu adam? Söyledikleri de kendi içinde tutarlı. Nasıl menenjit bu. Neyse. En iyisi huyuna gideyim. Anlarım herhalde bir yerde derdi neymiş.

-Tamam amca. Dediğiniz gibi. Bu 4-5 saat çok kritik. Salıncaktan inmek için bu 4-5 saati iyi değerlendirmemiz lazım. Şimdi ben ne dersem harfiyen yapacaksın. Sonra inşallah seni bu salıncaktan indireceğiz.

-Sahi mi diyorsun?

-Sahi ya! Sen hiç doktorun yalan söylediğini gördün mü?

Mehmet amca ilk defa gülümsedi. Neredeyse bana sarılacak.

-Tamam evladım. Hadi bi zahmet beni yetiştiriver.

-Tamam, önce bir aşağıda röntgeninizi çekecekler. Sonra bizim hemşire hanımlar sizi müşahade odasında en köşe yatağa alacaklar. Orada onlar ne söylerse yapın. Ben de gelip kontrol edeceğim. Oldu mu?

-Oldu evladım. Köşe yatak daha iyi olur tabi. Mutlaka kontrol et ama. İşimi şansa bırakma.

-Tabi tabi mutlaka geleceğim.

Mehmet amcanın kanlarını, röntgenini isteyip tedavisini yazıyorum. Damar yoluyla ilk doz antibiyotigini, buhar yoluyla verilecek ilaçlarını ve tabi bir alerji ilacını da yazıyorum. Alerji ilacının uyku yan etkisinden faydalanmak iyi olacak sanki! Hemşire hanıma tetkik tedavi kartını veriyorum. Bakalım kafa karışıklığı geçecek mi amcanın. Nöbete devam ediyorum.

Gece 10'a kadar hasta yoğunluğu azalarak devam ediyor. Bundan sonrası travma, sarhoşlar, evsizler için amme hizmeti ve gerçek aciller. Bir ara boşlukta müşahade odasına uğruyorum. Mehmet amca nebülizatör maske altında bir yandan solunum yoluyla alacağı tedavileri alıyor bir yandan başı düştükçe gözünü açıyor. 3-4 saniye geçmiyor ki tekrar gözlerini kapatıp aynı döngüye giriyor. O ara röntgenden grafisini isteyip inceliyorum. Lober pnömoni hakikaten. Peki Mehmet amca 88 yaşında 8 gündür bu hasta hali ile neden bekledi acaba?

Birkaç gün hastanede yatsa iyi olacak. Uyanınca ne diyecek bakalım.

Sabah nöbet çıkışına doğru müşahade odasında kalan tek hastam Mehmet amcanın yanına gidiyorum. Halen uyuyor ama rahatladığı belli. Solunum sayısı azalmış. Yanına dikilmemle gözlerini açması bir oluyor. Şaşkın bakarken sordum:

-Nasıl oldunuz? Daha iyi misiniz?

Bir iç çekip cevaplıyor:

-Aydın 9'u oldu mu?

-Evet bugün 9 Ağustos.

-Desene inemedik yine salıncaktan.

-Bu salıncak neyin nesidir anlamadım. Dün yoğunlukta kafanız karışık zannettim.

Muzip bir gülüşle cevap verdi:

-Yok doktor bey. Babam hayat bir salıncağa benzer derdi. Hep bir mutluluğa doğru sallanmak istersin. Tam zirveye ulaştınca anlarsın ki düşüş başlar. Sonra gittiğin kadar geri sallanırsın. Arada hızlanırsın kalbin çıkacak sanırsın. Sonra geri düşersin. Sonra yaşlanırsın salıncak yavaşlar. Etrafındakiler netleşmeye başlar. Görürsün ki aslında her şey aynı. Sadece sen bir ileri bir geri gitmişsin. Boş heveslerin peşinden sallanıp durmuşsun. Sonra da salıncak durur. İner gideriz.

-Peki sen neden inmek istiyorsun bu salıncaktan?

-Cennetin kaç kapısı vardır bilir misin?

-Yok bilmiyorum.

-8 kapısı vardır doktor bey. Babam okumuş bir adam değildi ama demin anlattım ya nice okumuştan daha bilgeliydi. Eğer bir tanış ayın 8'inde vefat ederse ne mübarek adammış. Cennetin 8 kapısından girdi derdi. Eğer bir yola çıkılacaksa ayın 8'inde çıkardı. Biz 8 kardeşiz. O gün bugündür 8 uğurumdur. Ben 88 yaşındayım. Artık salıncak çok yavaş sallanıyor. Her yer aynı. 8. Aydayız. Ayın 8'i hastalığın sekizinci günü de gelince tamam gitmek zamanıdır dedim. Yanılmışım. Sen de çok yardım etmedin sanki. Herhalde cennetin bir arka kapısı da vardır.

Mehmet amca sözlerinin sonunda bir yandan da dişlerini göstererek gülümsemeye başladı. Amcanın derviş tavrı hoşuma gitti. Birkaç gün hastanede yatması gerektiğini anlattım. Kabul

etti. Gözlerinde bir hayal kırıklığından ziyade bir badire atlatmanın verdiği rahatlığı ve yaşama sevincini gördüm sanki.

Mehmet amca o geceden sonra bir daha görmedim. Ama nöbetim ne zaman ayın 8'ine denk gelse aklıma Mehmet amca gelir. Bugünlerde alman filozof Arthur Schopenhauer okurken Mehmet amcaya yine şapka çıkardım. 'Hayat bir sarkaç gibidir. Sağdan sola, soldan sağa salınır. İstiraptan can sıkıntısına ve can sıkıntısından ıstıraba doğru salınır.' demiş alman filozof. Ne garip değil mi? Hayatında belki Arthur Schopenhauer'i hiç okumamış olsalar da anadolu insanı da benzer şeyleri farklı sözcükler ile ifade ediyor. Aklıma Emirali YAĞAN'ın bir şiiri düşüyor. İnşallah cennetin arka kapısından içeri girmişti Mehmet amca.

İki zaman arasında salınan

Bir sarkaç gibi dururse kalbim

Söylenecek ne kalır ki geriye

Zangoç yoruldu, çan sustu, seda bitti

Yüzünün Kabesizliği ve cenaze namazın

Final sahnesi ömrünün en garip çelişkisi

Geçtiğin yollara bir daha dönme-yeceksin

Adının son kez anıldığı yerde unutulmak korkusu

Üzülme, ölünce her şey geçer

Şimdi bir yıldız kaysa, o gidişindir senin

Bir yerde birilerinin seni beklediğini

Ve hep bekleyeceğini sen bilmeyeceksin

Yaşamdan sonra ölümden önce

Sonsuzda bir yere varacaksın, orada kal

Ölümün miladı, miadı yok, ölüm sensin

Gidenler birlikte götürürler gölgelerini

Gidenler gitsinler, ölümü bekletmemeli

Celladını içinde taşıyan hayat

Frig Krallığı Vadisinde Bilge Bir Dost

Termometrenin bile sıcaktan patlamak üzere olduğu, kavurucu havanın beni sarıp sarmaladığı bir gün, kan ter içerisinde, Anadolu'nun tam ortasında Ayazini Köyü'nde keşif peşindeyim. Friglerin yaşam, kültür ve medeniyetlerini araştırmak için heyecanlı bir koşuşturma içerisinde, elimde fotoğraf makinem ilerliyorum.

Anadolu tarihindeki en farklı medeniyetlerden biri olan ve kökenleri Balkanlara uzanan "Frigler" in tarih sahnesinde görüldüğü, MÖ 900'lü yılları hayal etmeye çalışıyorum. Alnımdan gözlerime doğru süzülen teri silmek için boynumdan çıkardığım fularımı alnımda gezdirirken, yürüdüğüm patika yolun üst tarafında, 3 bin yıllık Avdalaz Kalesi'nin dibinde sessizce beni izleyen bilge bakışlı bir eşekle göz göze geldim. Bir süre sessizce baktıktan sonra "Ne bakıyorsun öyle?" dediğimde, ciddi

duruşunu hiç bozmadan; "Asıl sen ne yapıyorsun?" edasıyla, alaylı tavrını kullaklarını birkaç kez sallayarak gösterdi. "İzin ver de bir fotoğrafını çekeyim" dedim. "Poz da vereyim mi?" dercesine başını sağa sola çevirdikten sonra, ön ayaklarını birkaç defa gürültüyle yere vurarak; "Hadi çek bakalım ne olacaksa." der gibiydi. Ben deklanşöre bastıkça şaşkınlığı arttı; fakat bunu belli etmemek için de ciddiyetini hiç bozmadı.

Sohbet ettik bir süre... Köyünden, vahşi şehir yaşamından, hayattan ve gelecekte bahsettik. "Ne olacak senin halin böyle? Önüne bir tutam ot koyana eşek gibi çalışıyorsun!" dedim. Gözlerini gözlerime dikerek: "Zavalı insan önüne birkaç kuruş atanın kölesi olduğunun bile farkında değil." dediğini hisseder gibi oldum. Bu konu üzerinde hararetli bir tartışma başlattık. Onun haklı olduğunu kavramaya başladığımda, gitmem gerektiğini

söyleyerek arkamı dönüp uzaklaşmaya başladım. Hiç duymadığım yüksek bir ses tonuyla, avaz avaz anırmaya başladı. Arkamdan "insanlık etme gel, biraz daha sohbet edelim!" diye haykırıp duruyordu sanki.

Ama ben insanlık ederek önceden hazırladığım planın peşinden, yeniden koşuşturmaya başladım. O kadar ısrarına rağmen bilge dostumu geride bırakarak, kendimi Friglerin tarih denizinin içine bıraktım.

Avrupa kökenli oldukları düşünülen Frigler, Makedonyalıların komşuları olan ve Avrupa'da oturdukları sırada Brigler olarak bilinen, Makedonya ve Trakya'dan Boğazlar yolu ile Anadolu'ya göç eden Trak boylarından gelmektedirler.

Kütahya, Afyonkarahisar, Eskişehir üçgeninde, "Phrygia Epiktetus" dağlık yerleşimi olarak tanımlanan bölge, bugün "Frig Vadisi" adıyla anılmaktadır.

* Fotoğrafçı (EFLAP/B)

“

3 bin yıllık Avdalaz Kalesi'nin dibinde sessizce beni izleyen bilge bakışlı bir eşekle göz göze geldim. Bir süre sessizce baktıktan sonra “Ne bakıyorsun öyle?” dediğimde, ciddi duruşunu hiç bozmadan; “Asıl sen ne yapıyorsun?” edasıyla, alaylı tavrını kulaklarını birkaç kez sallayarak gösterdi.

”

Kütahya'nın doğusunda eski bir yanardağ olan Türkmen Dağı'nın tüfelleriyle örtülü olan Frig yaylaları; MÖ 900-600 yılları arasında Frigler tarafından iskan edilmiştir.

Frigler Avrupa kökenli oldukları halde kısa bir süre içinde Anadolululaşmışlar ve bir yandan İon öbür yandan da geç Hitit etkisi altında kalmış olmakla birlikte kendilerine özgü Anadolulu bir kültür oluşturmuşlardır. Friglerin maden ve ağaç işçiliğinde, dokumacılıkta ürettikleri eserler İon piyasasında beğeni kazanmış ve bu ustalar tarafından taklit edilmişlerdir. Makara, kulplu bronz tabaklar ve bronz kazanlar, dönemin teknolojik bir başarısı olan altın, gümüş ve bronzlardan yaylı çengelli iğneler, değerli madenlerden giysi kemerleri, tokalar ve zengin bezemeli tekstil ürünleri, geometrik desenlerle süslü mobilya eşyası bunlar arasındadır. Topates denilen kilim sanatı ile, sonraki Anadolu uygarlıklarının kilim

ve halı sanatlarını etkilemişlerdir.

Friglerin en bilindik eserlerinden biri de Midas Anıtı ya da yaygın adıyla bilinen Yazılıkaya Anıtı'dır. Anıtın üzerinde Frigce yazıtlar vardır. Birinci yazıt, anıtın sol üst kısmında, düzleştirilmiş ana kaya üzerine kazınmıştır ve 11 metre uzunluğundadır. Burada Kral Midas'ın ismi okunmaktadır. İkinci yazıt, sağ yan çerçeve üzerindedir. Bezeme ile çerçeve kenarı arasında kalan boşluğa yanlamasına soldan sağa doğru yazılmıştır ve 4.75 metre uzunluğundadır. Kral Midas M.Ö. 738-696 yılları arasında Frigya'da yaşamıştır. Frigya'nın başkenti Gordion'un, Midas'ın babası ve Frigya'nın bilinen diğer kralı olan Gordios tarafından kurulduğu düşünülüyor.

İsim olarak bize ilham veren ve mitolojinin en ünlü kahramanlarından biri olan Kral Midas'ın hikayesini hiç merak ettiniz mi? Kulaklarını!

Mitolojide yer alan efsaneye göre, sanatın tanrısı Apollon ve flütüyle nam salmış kırların sevilen tanrısı Pan arasında bir müzik müsabakası düzenlenecektir. Bu müsabakada yargıçlık yapacaklar arasında Kral Midas da yer almaktadır. Müsabaka esnasında Apollon dillere destan bir müzik ortaya koymuştur. Fakat müsabaka sonunda Kral Midas oyunu Pan'dan yana kullanmış ve sanatın tanrısı olan Apollon'u kızdırmıştır. Apollon müziğin kalitesini ayırt edemeyen bir kulağa sahip olduğunu söyleyerek Kral Midas'ın kulaklarını eşek kulağına dönüştürmüştür.

Midas, her ne kadar şapka takarak kulaklarını herkesten gizlese de bu sır çok uzun süre saklı kalmamıştır. Mitolojiye göre, kralın berberi Midas'ın eşek kulaklarını görmüş ve bu sırrı başka hiç kimseye söyleyemeyeceği için bir kuyunun içine, günümüze kadar gelmiş o efsane sözleri haykırmıştır: “Kral Midas'ın kulakları, eşek kulakları”

Dolunay Katilleri:

Bir Katliam ve “Kuruluş” Öyküsü

Ekim Nehir*

“

Film beyaz Amerikalıların yerlilerin servetine çökme hikayesini anlatıyor. Fakat aradan yüz yıl geçmişken bu gerçeği ve Batı'nın diğer bütün suçlarını ifşa etmenin, “Batı” denen o büyük topluluğun bu suçların ve suç ortaklıklarının üzerinde yükseldiğini söylemenin bir esprisi, herhangi bir değeri ve yaptırımı yok.

”

Dolunay Katilleri (Killers of the Flower Moon), Martin Scorsese tarafından yönetilen, David Grann'ın gerçeklere dayanarak yazdığı “Dolunay Katilleri: Osage Cinayetleri ve FBI'in Doğuşu” adıyla 2017 yılında yayımlanan belge niteliği taşıyan aynı adlı kitabına dayanarak senaryosu Eric Roth ve Martin Scorsese tarafından yazılan bir Amerikan suç drama filmi. Filmde Leonardo DiCaprio Lily Gladstone ve Robert De Niro rol alıyor. Filmin sonunda Scorsese'nin de görüldüğünü belirtelim. Film aynı zamanda Scorsese'nin gedikli oyuncularını DiCaprio ile altıncı, De Niro ile onuncu birlikte çalışması.

Film, 1920'li yıllarda Oklahoma'da Amerikan tarihinin en kötücül cinayet silsilelerinden birinin, Osage cinayetlerinin gerçek hikayesini anlatıyor. Filmde Osage Kızılderili halkının

arazilerinde çıkan petrolün onlara bir anda büyük bir servet kazandırması ve ardından Osage halkı üyelerinin peş peşe cinayetlere kurban gitmesi işlenmeye başlar. Cinayetlerin başkentte duyulmasıyla görevlendirilen soruşturma bürosu görevlilerinin buradaki çalışmaları da o günlerde adı henüz konmamış FBI'in kurulmasına neden olur.

Tarihi Nasıl Anlatmalı

Francis Ford Coppola, Scorsese'nin yaşayan en büyük yönetmen olduğunu söyler. Bunun aksini gösteren onlarca film ve yönetmen gösterilebilir elbette. Fakat Scorsese'yi bir şekilde “en büyük” yönetmen yapacak bir filmografiye sahip olduğunu söylemek mümkün. Amerikan tarihini didiklemeyi ve hesaplaşmalar yapmayı seven Scorsese'ten yine bir hesaplaşma filmi Dolunay Katilleri. Neredeyse ilk filminden bu yana Amerika'yı anlatan Scorsese, Amerika'nın kuruluşunu, 19. yüzyılın ortalarında başlayan ve gittikçe belir-

ginleşen farklı sınıfları ve çatışmalarını, iç savaşı, gangsterler dönemini, kısaca Amerika'yı Amerika yapan temelleri: organize suçları, zenginlik ve şöhreti ve inanç ideolojisini, bunların çoğu kez iç içe geçmiş ilişkilerini masaya yatırıyor. Sonuçta Büyük Amerika'nın doğuşuna, eş zamanlı yükselen kapitalizme ve bu doğumla iç içe olan ülkenin suç dolu tarihine dönük eserler ortaya çıkıyor.

Dolunay Katilleri de bu Amerikan tarih yazımının bir parçası olarak görülebilir. Missouri, Kansas ve Arkansas'tan sürülerek Oklahoma Osage'ye yerleşen yerli halkın bir anda zenginleşmesi ve ardından birer birer katledilmesi süreci bir yerli olan Mollie Burkhart (Lily Gladstone), kocası Ernst Burkhart (Leonardo DiCaprio) ile Ernst'in dayısı William “King” Hale (Robert De Niro) gözünden aktarılıyor. Kitap olayları kriminal bir süreç olarak ele alıp FBI'ı merkeze alarak anlatsa da Scorsese Molly ve Ernst'in hikayesini ön plana

* Dr., Hekim Sözü Yayın Kurulu Üyesi

çıkarmış. Bunun nedenini Scorsese bir röportajında mealen şöyle anlatıyor; kitap okuyucuların da onunla birlikte bu dehşetli gizemi araştırmasına imkân tanıyor. Filmde ise izleyiciler suçlunun kim olduğunu filmin başında öğreniyor. Dolayısıyla üzerinde çalışılması gereken bir cinayet vakası yok. En büyük gizem cinayetin faili değil gerekçesi.

Bu yüzden daha önce farklı eserlerde ve referans kitapta bir gizem olarak ilerlemiş olan hikayenin daha başında cinayetlerin arkasındaki şeytanı, William Hale'i bize gösteriyor. Başka bir sahnede neredeyse göze sokarak Ernst'in bu işin içinde olduğunu görüyoruz. Karakter aslında kimdir, cinayetlerin arkasında kim var, amaç nedir gibi soruları düşünmekle uğraşmıyoruz. Bu şekilde neredeyse yüz yıldır vahşi cinayetleri çözen FBI'ın başarısı olarak anlatılan olaylara başka bir gözle bakabiliyoruz. Annesi, iki kardeşi ve çocuğunu kaybeden Mollie ile bu vahşi tezgâhın içinde yer alan kocası Ernst'in ilişkisi üzerinden bu büyük trajediyi olması gerektiği gibi görebiliyoruz. Büyük Amerika, geceleri dolunayda ortaya çıkan büyük beyaz kurtların, "çayırlara ve küçük tepelere yayılmış küçük çiçekleri" petrole bulayıp ezdiği, kanlarını içerek büyümesinin hikayesi...

Hikâyenin Aslı

Film Amerikan yerlilerine karşı işlenen ve neredeyse bir soykırıma giden seri cinayetler, yalan ve manipülasyonlarla çevrili bir aşk ekseninde ilerliyor. Gerçek yerli Kızılderili Amerikan halkı; her zaman para ve güç peşinde koşan, bu konuda her şeyi mübah gören beyaz Amerikalılar ile karşı karşıya geliyor. Scorsese bu hikâyede Amerikan tarihindeki bütün soykırım, sömürü ve gizli suçları da gözümüzün önüne seriyor. Film sadece kriminal bir hikâyeyi anlatmanın ötesine geçiyor ve batının değerlerini ve bu değerleri oluşturan kökenlerin daha farklı bir düzlemde masaya yatırılması gerektiğini gösteriyor.

Filmin merkezine Mollie ve Ernst'in ilişkisinin yerleştirildiğini söylemiştik. Bu ilişkinin başlangıcı, ilerleyişi ve sonlanması filmin ve anlattığı hikâyenin özeti gibi. Güce tapan, iradesiz,

işsiz-güçsüz, dayısının sözünden çıkamayan, para uğruna her şeyi yapabilecek beyaz Ernst ve halkının geçmişi ile yaralı ancak tehlikeli bir güce de sahip Mollie'nin ilişkisi tıpkı Amerikan beyazları ve yerlileri arasındaki ilişki gibi. Birbirlerinden ayrılmaları mümkün olmayan bu iki kutup "beyaz adamın" yalanları ve tahrip edici davranışlarıyla mutsuz sona doğru gidiyor.

Elbette Scorsese...

Film beyaz Amerikalıların yerlilerin servetine çökme hikayesini anlatı-

yor. Fakat aradan yüz yıl geçmişken bu gerçeği ve batının diğer bütün suçlarını ifşa etmenin, batı denen o büyük topluluğun bu suçların ve suç ortaklıklarının üzerinde yükseldiğini söylemenin bir esprisi, herhangi bir değeri ve yaptırımı yok. Fakat filminin sonunda sahneye çıkan yönetmenin bu beyaz Amerikalıların kim olduğunu anlatması ve bütün bunların sorumluluğunun aynı zamanda bu hikâyeyi eksik anlatanlarda olduğunu söylemesi önemli. Scorsese belki de bu yüzden büyük bir yönetmen.

Lilly Gladstone ve Martin Scorsese, Dolunay Katilleri setinde.

Film Tanıtımı: Dolunay Katilleri (Killers of the Flower Moon), 2023. 3 saat 26 dakika

Yönetmen: Martin Scorsese

Senaryo: Eric Roth, Martin Scorsese

Oyuncular: Lily Gladson, Leonardo DiCaprio, Robert De Niro

Zengin Mutfağı

Dramatik tiyatroya aşına seyircinin duygusal bir kırgınlık yaşayıp dağılması yerine toplumsal bir varlık olarak olayın mümkün olduğunca karşısında durmasını hedefine koydu Brecht. Kendi sözleriyle ifade etmek gerekirse, epik tiyatro seyirciyi gözlemci olarak görüp onun aktif bir durumda kalmasını ister¹

Cemile Özdemir²

"Ben aççıyım, Pehlivan Lütfü derler bana. Eskiden sıkı güreş tutardım. Burada, Kerim Bey'in köşkünde açıcılık yapıyorum... Güzel köşk değil mi? Güzeldir..."

Açılır perde ve güzel geniş bir mutfaktan oluşan sahnede Lütfü Usta adında karakterin seyirciyi sohbetine dahil etmesiyle oyun başlar. Klasik bir tiyatro sahnesinde seyirci gizli tanık iken ve hatta çoğu zaman karakterin gözünden, olayların içinde yaşayan/yolculuk eden/duyumsayan ruh iken, bu oyunda daha en baştan bir şeylerin o alışıldık "yolculuktan" farklı olacağı anlaşılır. Çünkü Lütfü Usta seyirciye dert yanar ve kendi yaşadıklarını "flashback" sahneler ile aktararak seyirciyi oyuna dahil ederek anlatmaya koyulur. Seyirci artık bu olanları

pür dikkat izleyecek ve bu hikayenin sonucunda bir karar veren haline gelecektir. Zengin Mutfağı gibi Yeşilçam filmini anımsatan bir ada sahip olan bu oyunun ne gibi bir farkı var sahne üzerinde? Bu yazıda dilim döndüğünce buna değinmeye çalışacağım.

Yazının başında söylemem gerek ki; Şener Şen gibi bir duayeni izliyor olmak heyecan verici! Perde açıldığında sahnede büyük ustayı gördüğümüz anda heyecanımızın doruk noktalara ulaştığını tahmin edersiniz. Bununla birlikte çok kısa zaman içinde de seyirci olarak hızlıca alışıyoruz bir zamanların pehlivanı şimdinin 20 yıllık aşçısı Lütfü Usta'yı dinlemeye. Orada kendimize bir tarihi ana tanıklık ettiğimizi hatırlatırız. "Aman! Sakın ha dalıp gitme oyuna" deriz kendimize.

Bir oyunun içinde dalıp gitmek; oyunun karakterine tutunup yolculuk

etmek, dramatik tiyatro oyunlarında mümkündür. Dramatik yöntemli bir oyunda, sahneyi de gizli bir birey, dördüncü duvar gibi izledikten sonra oyuncular selama durunca, onları alkışmaya başladığımızda geri döneriz koltuktaki bedenimize. Ve anlarız ki gerçek dünyaya iniş yaptık ama duygular yoğun ve hala canlı... Zengin Mutfağı'nda bu anlattığım türden bir Yeşilçam filmi kurgusunun olmadığını söylemem, altını çizmem gerekiyor. Ki böylece Vasıf Öngören oyunlarına yetmese de biraz değinmiş olacağız.

Elitist, Aristotalesci oyun anlayışının karşısında seyirciyi müdahil ederek temsile dahil etmek; 20. yy ortalarından Bertolt Brecht'in epik tiyatro anlayışı ile mümkün oldu. Bir başka deyişle beraberindeki olayların ve olaylar arası katmanların ve hatta günümüz toplumunda olabildiğine gerginleşmiş sınıf çatışmalarına ilişkin

¹ Dr., Patoloji Uzmanı

“

Zengin mutfağı yazarı Vasıf Öngören, yolu Brecht tiyatrosu ile kesişmiş ve öğrendiği biçimsel özellikleri Türkiye insanını toplumsal ekonomik politik konumuyla buluşturmayı başarmış, bir tiyatro yöntemini, insanın tüm sıcaklığı ve canlılığıyla yansıtan bir yaklaşımla uygulamış bir tiyatro ustasıdır.

”

karmaşık süreçlerin işleyişinin sahne üzerinde aktarımı epik tiyatronun devrimci yenilikçi yeni kurgu düzeni ile ele alındı. Dramatik tiyatroya aşına seyircinin duygusal bir kırgınlık yaşayıp dağılması yerine toplumsal bir varlık olarak olayın mümkün olduğunca karşısında durmasını hedefine koydu Brecht. Kendi sözleriyle ifade etmek gerekirse, epik tiyatro seyirciyi gözlemci olarak görüp onun aktif bir durumda kalmasını ister.’

Zengin mutfağı yazarı Vasıf Öngören, yolu Brecht tiyatrosu ile kesişmiş ve öğrendiği biçimsel özellikleri Türkiye insanını toplumsal ekonomik politik konumuyla buluşturmayı başarmış, bir tiyatro yöntemini, insanın tüm sıcaklığı ve canlılığıyla yansıtan bir yaklaşımla uygulamış bir tiyatro ustasıdır. Zengin Mutfak, konusu 1970’ler Türkiye’sinde “kavganın dışında kalma” çabası içinde safını şaşırانların öykü-

sü olarak nitelendiriliyor.” Oyunda iki taraf dikkatimizi çekiyor; sermaye ve emek. Oyun metnini okurken ve de oyunu sahnede izlerken karakterlere dertlenip öfke ve acıma gibi duygular yerine bir gerçeğe yönelen işaret gözümüzün önünde netleşiyor. Oyunun mizahla karışık hikaye aktarım türü, seyirciyi düşünmeye ve toplumsal yankılanmanın ayırımına verecek bir yere odaklandırıyor. Gündelik hayatta eyleme geçirecek somut bir amacın peşine düşüyor. Epik tiyatronun temsil ettiği metodların farklı yollarını ve renkli karakterlerini, Vasıf Öngören’in diğer oyunlarında da görmek mümkün.”

Şener Şen’in hem başrol oyunculuğunu hem yönetmenliğini üstlendiği bu oyunda, oyuncu kadrosunun ahenk içinde bir bütün olduklarını görüyoruz. Net duruşları, diksiyon ve tonlamaları ile oyun çok duru bir

şekilde akıyor. Bu arada yönetmenliği Şener Şen, Doğu Akal ile birlikte paylaşıyor. Defne Kayalar da yardımcı yönetmen olarak katkısını sunmuş. Şener Şen’in bu oyunu 1988 yılında şehir tiyatrosunda canlandırdığı bilgisini de burada paylaşmış olalım. Bu bilgi yine bir dizi soruyu da akıla getiriyor. 1984 yılında 46 yaşında iken yitirdiğimiz Vasıf Öngören bu oyunu izleyebilmiş olsa ne hissederdi acaba? Yanıtı sizlere bırakmış olalım. Ve son olarak oyuna gitmeden önce metni okumak isteyenlere Mitos Boyut’a uğramalarını tavsiye etmiş olalım. Zira Mitos Boyut’un Türkiye Tiyatrosu’na, oyun yazarları ve oyuncularına verdiği destek tarifsiz kıymetlidir.

*Epik Tiyatro Bertolt Brecht, Agora Kitaplığı.

**Prof. Dr. Ayşegül Yüksel Vasıf Öngören Tiyatrosu: “Tanıdık” Durumlardan “Yabancılaştırma”-ya...yazısından.

***Vasıf Öngören Bütün Oyunları, Mitos Boyut.

Hachiko

Süheyla Ekemen*

“

Hachiko'nun muhteşem yüreğini henüz bilmeyenlere özellikle Luis Prats Martinez'in Sahibini Bekleyen Köpek: Hachiko romanını öneriyoruz. Okuduğunuzda, binlerce kilometre uzaklıkta ve yüzyıl önce yaşanan bu bağlılık ve sevgi öyküsünün içinizi nasıl ısıttığını duyumsayacak ve mutlulukla şaşıracaksınız.

”

Hachiko, 1923'te Tokyo'nun beş yüz kilometre uzağında bulunan Odate şehrinde bir çiftlikte dünyaya geldi. Akıllı, cesur, sakın ve sevecen karakter özelliklerine sahip bir Akita cinsi Japon bekçi köpeğiydi. Birkaç aylıkken, Tokyo Üniversitesi Ziraat Fakültesi'nde çalışan Profesör Hidesaburo Ueno, onu evlat edindi ve olasılıkla doğan sekizinci köpek yavrusu olduğu için ona “sekizinci” anlamına gelen Hachiko adını verdi.

Hachiko, bir yıl boyunca her gün profesörü üniversiteye giderken Shibuya İstasyonu'ndan uğurladı ve akşam aynı istasyonda karşıladı. Hachiko, profesörün üniversitedeki ani vefatından kendi ölümüne kadar geçen dokuz

yıl boyunca bu rutinini hiç bozmadı ve sabah akşam aynı saatlerde Shibuya İstasyonu'nda sahibini bekledi. Akita cinsinde nadir olarak görülen saf beyaz bir köpekti Hachiko. Yaz sıcaklığına, kış karına, açlığa ve susuz-

* Dr., Hekim Sözü Dergisi Yayın Kurulu Üyesi

luğa aldırmadan her gün profesörünü sevgiyle bekledi. Zamanla halkın dikkatini çekti ve sevgisini kazandı. İstasyona heykeli dikildi; bu heykel İkinci Dünya Savaşı'nda hasar gördü, sonrasında yenilendi. Adına müzeler açıldı, filmler çekildi ve kitaplar yazıldı.

Japon filmi Hachiko Monogatari (1987) ve Amerikan yapımı Hachiko: Bir Köpeğin Hikâyesi (2009), Hachiko'nun simgeselliğinde hayvanlarla insanlar arasındaki saf sevgiyi, sadakati ve dostluğu anlatır. 2004 yılında Amerikalı yazar Leslea Newman ve 2014 yılında Katalan yazar Luis Prats Martinez, Hachiko'yu ve onun sağlam karakterini ustalıkla betimlediler. Her iki roman da basıldığı yıl ödül aldı. Bu eserler sadece çocuklar için değil, yetişkinler için de çok değerli ve etkileyici romanlardır.

Hachiko, hayvan hakları ile ilgili pek çok derneğe adını verdi. Halen Tokyo'nun Shibuya ilçesinde, üç farklı semte giden Hachiko minibüsleri, özellikle yaşlılar ve çocuklar için belirli bir saate kadar ring hizmeti vermektedir. Hachiko, Japonlar için

Sabibi öldükten sonra bile Shibuya İstasyonu'nun dışında 9 yıldan fazla süre geri dönmesini bekleyen sadık köpek Hachiko'nun son fotoğrafı. (Renklendirilmiş, 1935)

sadakatın ve hayvanlarla insanlar arasındaki güzel ilişkisinin sembolüdür; her yıl Hachiko'nun ölüm tarihi olan 8 Mart'ta Shibuya'daki heykelinin başında anmalar düzenlenmektedir.

Sadece çocuklarımıza değil, Hachiko'nun muhteşem yüreğini henüz

bilmeyenlere özellikle Luis Prats Martinez'in Sahibini Bekleyen Köpek: Hachiko romanını öneriyoruz. Hachiko'yu okuduğunuzda, binlerce kilometre uzaklıktaki ve yüzyıl önce yaşanan bu bağlılık ve sevgi öyküsünün içimizi nasıl ısıttığını duyumsayacak ve mutlulukla şaşıracaksınız.

Solo Botter: Komet sergisi Casa Botter'de ziyarete açıldı!

SERĞİ

18 EYLÜL 2024
12 OCAK 2025

CASA
BOTTER

İBB Kültür ve İBB Miras ev sahipliğinde düzenlenen "Solo Botter: Komet" sergisi, 18 Eylül 2024 - 12 Ocak 2025 tarihlerinde pazartesi hariç her gün 10.00 - 19.00 saatleri arasında Casa Botter'de ücretsiz olarak ziyaretçilerini bekliyor.

TIYATRO

24 EKİM
PERŞEMBE

BOSTANCI
GÖSTERİ MERKEZİ

En İyi Film dahil 7 dalda Oscar kazanan kült film Aşık Shakespeare Türkiye'de ilk defa tiyatro sahnesinde! Yüksek enerjisi, komedisi ve romantizmiyle dikkat çeken ve sahnелendiği tüm ülkelerde kapalı gişe oynanan Aşık Shakespeare, 70 kişilik dev kadrosu ile 24 Ekim'de Bostancı Gösteri Merkezi'nde.

AŞIK

Shakespeare

Celile

Nazım Hikmet'in Annesi

"Feminen Art Fest 2023 Onur Ödülü", "Yılın En İyi Kadın Performansı" ve "Yılın Tiyatro Kadın Oyuncusu" ödüllерinin sahibi "Celile" oyunu, Ayşegül Yalçın'ın muhteşem performansıylа 27 Ekim'de Şişli Tiyatrosu'nda.

TİYATRO

27 EKİM
PERŞEMBE

ŞİŞLİ
TİYATROSU

KONSER

5 KASIM
SALI

SÜREYYA
OPERASI

İhlamur Ağaçlarının Altında

F. Schubert

"Die Schöne Müllerin", Franz Schubert'in en etkileyici şarkı döngülerinden birini sanatseverlerle buluşturuyor. Schubert'in müzikal zenginliğini ve derin duygusal dünyasını keşfetme fırsatını kaçırmayın. 05 Kasım'da Süreyya Operası'nda...

İSTANBUL TABİP ODASI ETKİNLİK TAKVİMİ

05

TEMMUZ

Acıbadem Üniversitesi Tıp Fakültesi mezuniyet töreninde genç meslektaşlarımızın yanında olduk.

07

TEMMUZ

Soykırımı, ABD'nin İsrail'e desteğine ve bölgedeki askeri varlığına hayır demek için ABD Konsoloslusu'na yürüdük.

09

TEMMUZ

31 Mayıs 2024'te kaybettiğimiz, Türk Tabipleri Birliği 1966-1984 Merkez Konseyi Başkanı Dr. Erdal Atabek', andık.

30

TEMMUZ

Bebek ve çocuklara hacamat uygulanmasının zararlarına ve bu uygulamanın bir tür çocuk istismarı olduğuna basın toplantısıyla dikkat çektik.

13

AĞUSTOS

Sonsuzluğa uğurladığımız İTO Temsilciler Kurulu eski dönem Divan Başkanı ve Türk Tabipleri Birliği Merkez Delegesi Dr. Tülay Erkan'ı andık.

14

AĞUSTOS

İş cinayeti sonucu kaybettiğimiz sağlık emekçisi Zafer Açıkgozoğlu'nu İstanbul Tıp Fakültesi (Çapa) Monoblok önünde andık.

03

EYLÜL

Görev yaptığı işyerinde işçi sağlığına yönelik uyarıları nedeniyle işten çıkarılan Dr. Ahmet Tellioğlu'nun davasına ilişkin süreci anlattık.

16

EYLÜL

İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı Ekrem İmamoğlu'nu ziyaret ettik.

17

EYLÜL

Oyunbozan romanının yazarı Dr. Nilüfer Benal ile söyleşi gerçekleştirdik.

24

EYLÜL

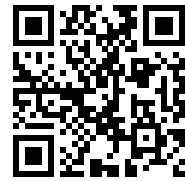
Dr. Barış Kaya'nın hukuksuzca açığa alınmasıyla ilgili basın toplantısı gerçekleştirdik.

25

EYLÜL

Çağdaş halk ozanı Ruhi Su'yu aramızdan ayrılışının 39. yılında İstanbul Tabip Odası'nda düzenlediğimiz etkinlikle andık.

İstanbul Tabip Odası'yla ilgili tüm haberleri görmek için QR kodu telefonunuza okutunuz

2. KONGRE

BİZİ NELER? BEKLIYOR!

MARMARA-İSTANBUL DEPREMİ

30 KASIM – 01 ARALIK 2024

CUMARTESİ, PAZAR | 09.00 – 17.00
İSTANBUL BAROSU ORHAN APAYDIN
KONFERANS SALONU | BEYOĞLU

İSTANBUL DEPREMİNE YÖNELİK
SAĞLIK HİZMETİNİN YAPILANMASI ÇALIŞMA GRUBU

İSTANBUL TABİP ODASI • İSTANBUL BAROSU

E-İmzalar

ONLINE ÜYELİK ARTIK MÜMKÜN

YENİ ÜYELİK KAYIT BAŞVURUSU İÇİN SİSTEME YÜKLEMENİZ GEREKEN BELGELER

 SİSTEM ÜZERİNDEN ÜRETİLECEK KAYIT BELGESİ (E-İMZALI) [PDF]

 KARE KODLU MEZUNİYET BELGESİ [PDF]

 DOKTOR BİLGİ BANKASI KAYDI [PDF]

 İKAMETGAH BELGESİ (E-DEVLET) [PDF]

 ÖNLÜ ARKALI KİMLİK FOTOKOPİSİ veya FOTOĞRAFI [PDF/JPG/PNG]

 KAYIT ÜCRETİ DEKONTU [PDF/JPG/PNG]

Yeni Kayıt Ücreti

434.00 TL

(Üyelik aidatı yıl sonuna kadar ödenebilir)

İSTANBUL
TABİP ODASI

AYRINTILI BİLGİ www.istabip.org.tr

istabip

istanbultabipodasi

istanbultabipodasi